

วารสาร ศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2567 Vol. 2 No. 2 May-August 2024

JOURNAL OF SRISUVARNABHUMI REVIEW (JSBR)

ISSN 2985-2838 (Print)

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

☎ 091 883 4016

✉ srisuvarna2567@gmail.com

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

Journal of Srisuvarnabhumi Review

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2567

Vol. 2 No. 2 May-August 2024

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการตีพิมพ์ เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ ของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามวิถีของการศึกษาเชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา และสหวิทยาการอื่นๆ

เจ้าของ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

พิมพ์ที่ จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
เฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระสุพรรณวชิราภรณ์, ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูโสภณวีรานุวัตร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.
พระครูสิริพุทธิศาสตร์, ดร.
พระครูปริยัติกิตติวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมพ์มาศ หงส์สมบัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปติมา โฆษิตเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจมาศ นาควงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นราธร สายเส็ง
ดร.รุ่งนิภา เหลียง
ดร.เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฝ่ายประสานงาน

นายเอกมงคล เพ็ชรวงษ์
นางสาววิกานดา ศรศักดิ์

ว่าที่ร้อยตรีสนธยา สิทธิเกรียงไกร

ฝ่ายศิลปกรรม

พระสมุห์ยุทธนา มาลาวีโส

พระนภ จีรวทมน

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

พระทรงวิทย์ ธมมโชโต

ฝ่ายสมาชิกวารสาร

นางสาวภัทรกุล ศิลปรัตน์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูภาณจนกฤษฎี ปุณรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ดร.เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย	วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
ดร.พูนศักดิ์ กมล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.สมเจต หลวงกัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี แสงมุกดา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โนตะวัน กำห่อม	คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนวย มีราคา	คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุพนิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลวรรณ วิไลรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์คมสัน ศรีบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นราธร สายแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิตรภณ สุนทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2567 จะมีบทความทางวิชาการที่อยู่ในกลุ่มเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา บาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชนการพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ บทความเหล่านี้มีความหลากหลาย แต่ทุกบทความยังคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ผ่านการพิจารณาล้นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพผู้ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมที่จะประเมินบทความตามที่ได้มอบหมาย โดยจะให้ความสำคัญในแง่เป็นผู้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับบทความที่มีเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของวารสารกำหนดไว้ กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาล้นกรองตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ Thai Journal citation index Centre (TCI) กำหนดไว้

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัย และบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางการศึกษาของประเทศชาติต่อไป และผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยบทความประจำวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ฉบับนี้จะประกอบด้วย

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขียนโดย ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรมชุมชนผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ ณัฐมรินทร์ ยศแก้ว, อธิพงษ์ คิตติ วิทาลัยทองสุข 2) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา เรื่องพุทธประวัติน่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคลองบางกระทึก จังหวัดนครปฐม เขียนโดย ณัฐพร อินทร์เอ๋ย, พระมหาสามารถ ฐานิสโร สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทความวิชาการมีดังนี้ 1) การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21 เขียนโดย พระมหาเจษฎ์ณกฤษฎ์ ปญญาธโร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) แนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ เขียนโดย พ.ต.ท.หญิง ปิยะนุช ศรีสรานุกรม คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ 3) พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ เขียนโดย ดำเนิน ปัญญาผ่องใส คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา พระครูวรธรรมวิฑูรย์ นิสิตปริญญาเอก คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระครูสถิตธรรมาลังการ, ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
■ การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร	1
Teachers' Participation in the Administration of Educational Institution Administrators Educational Area, Bangkok. ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, ณัฐภูมิรินทร์ ยศแก้ว, อธิพงษ์ คิตติ	
■ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา เรื่องพุทธประวัติน่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคลองบางกระทึก จังหวัดนครปฐม	13
The Development of Learning Management Plan using the CIPPA Model on the Topic of Buddhist history for 2nd-Grade Students at Klung Bangkrathuek School, Nakhon Pathom Province. ณัฐพร อินทร์เอ๋ย, พระมหาสามารถ ฐานิสฺสโร	
■ การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21	23
The Administration of Education by the Thai Sangha in the 21 st Century. พระมหาเจษฎ์กฤษณ์ ปญฺญารโ	
■ แนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ	35
The Guidelines for Prevention of the Corruption in Police Performance. พ.ต.ท.หญิง ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	
■ พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์	51
The Emerald Buddha appears in the Chinnakala Malipakon Scripture. ดำเนิน ปัญญาผ่องใส, พระครูวรวรรณวิฑูรย์	
■ จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	62
■ หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	64

การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา
พื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร

Teachers' Participation in the Administration of Educational Institution
Administrators Educational Area, Bangkok

ณฐาพัชร์ วรพงษ์พัชร์¹, ณัฐภูมิ นัยศแก้ว², อธิพงษ์ คิตติ³

Ntapat Worapongpat, Natthaphumin Youtakew, Atipong Kiddee

¹ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรมชุมชนผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและการศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ

^{2,3}วิทยาลัยทองสุข

¹Center for Knowledge Transfer, Technology, Community Innovation, Entrepreneurship,
Tourism and Education Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi (EITS)

^{2,3}Thongsuk College

Corresponding author, e-mail: dr.thiwat@gmail.com

Received: March 19, 2024; Revised: August 04, 2024; Accepted: August 06, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร และการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรเป็นครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 290 คน กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ จำนวน 165 คน วิธีการดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาปัญหาการวิจัย (2) การออกแบบการวิจัย (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และ (4) การเขียนรายงานการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม, ผู้บริหารสถานศึกษา, การมีส่วนร่วมของครู

Abstract

This research aimed to (1) study the participation of teachers in the administration of school administrators under the Office of the Taling Chan District, Bangkok. This research was a survey research. The population was teachers in schools under the Office of the Taling Chan District, Bangkok, academic year 2023, totaling 290 people. The sample group used a stratified random sampling method, totaling 165 people. The research method consisted of 4 steps: (1) study of the research problem, (2) research design, (3) data collection

and analysis, and (4) writing a research report. The tool used for data collection was a 5 level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results of the research found that (1) the participation of teachers in the administration of school administrators under the Office of the Taling Chan District, Bangkok was overall at a high level.

Keywords: participation, participatory administration, school administrators, teacher participation.

บทนำ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษามีความสำคัญ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องนำหลักการมีส่วนร่วม (participation) มาใช้ควบคู่กับการดำเนินงานในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ร่วมมือกันทำงาน เพื่อให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมาย (ณัฐนันท์ วิทยาประโคน, 2565) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผน ปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือ แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในสถานศึกษา นอกจากนี้ การให้ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษา (ธีระศักดิ์ ศรีปัญญา, กิจพิณ รุธสัทโท, 2564) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ เกิดความเข้าใจกันในการปฏิบัติงาน ลดความเหลื่อมล้ำภายใน สถานศึกษา เปิดกว้างทางความคิดนำไปสู่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับความเห็นและอภิปรายร่วมกัน เพื่อให้ได้ความคิดที่ดีนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่า การคิดเพียงผู้เดียว และยังเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสพการณ์การทำงาน ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันลดการต่อต้านให้น้อยลง เกิดการยอมรับมากขึ้น ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น (ทับทิม แสงอินทร์ และศักดิ์พันธ์ ตันวิมลรัตน์, 2559)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานของสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย (กนกรัตน์ ทำจะดี, 2560) ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีเทคนิคและวิธีการบริหารที่หลากหลายรูปแบบ สามารถนำไปบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงสุด และให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด การปฏิรูปการศึกษา จำเป็นต้องมีผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นมืออาชีพจึงจะนำสถานศึกษาบรรลุความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา (พิชา ก้วพรหม, บรรจบ บุญจันทร์, 2564) การเป็นผู้บริหารมืออาชีพจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะเฉพาะ และอาศัยกระบวนการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรและทุกฝ่าย ทุกสถาบัน ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา และการบริหารโดยใช้องค์คณะบุคคลตลอดทั้งการอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกคนแสดงออกถึงแนวคิดต่างๆ แต่คงไว้ซึ่งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา (พรณี มนพัทธ์ปริพัตร และพรสวัสดิ์ ศิริศาสนันท์, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เพราะเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผน อำนวยการ และมอบหมายงานในกำกับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในยุคที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารงาน

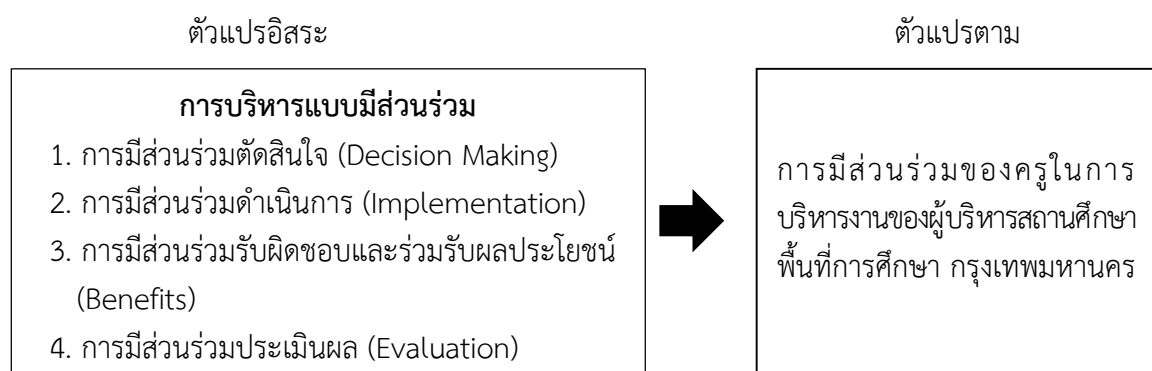
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและเหมาะสม เป็นไปตามบทบาทของผู้บริหารที่ดี จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน เพราะผู้นำจะมีความสามารถมีอิทธิพลในการโน้มน้าวจิตใจบุคลากรให้ปฏิบัติงานตามที่ตนต้องการบริหาร สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น อาจมีสาเหตุมาจากหลายประการ และที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งบุคลากร ในสถานศึกษานิยมชมชอบผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มากกว่าที่ไม่เปิดโอกาสให้ บุคลากรมีส่วนร่วมใดๆ เลย การบริหารงานจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการของสถานศึกษาให้เกิด การพัฒนาและก้าวสู่ความสำเร็จ (บุษกร ศรีโมรา, จุฑารัตน์ นิรันดร์, ธัญศญา ธรรมโสภณ, ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร, 2565) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นแกนหลักในการบริหารและดำเนินการ ร่วมกับแกนนำอื่นๆ เพื่อช่วยผลักดัน ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานบุคลากรในสถานศึกษา และบุคลากร ภายนอกร่วมกันทำงานเป็นทีม เพื่อพัฒนาดำเนินงานของสถานศึกษา (วัลลี ณะขว้าง และพัชรา เดชโฮม, 2566) และ (โกศล เย็นสุขใจชน, 2564)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษานำหลักการมีส่วน ร่วมของครูในการบริหารงานนำมาใช้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการ มีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยที่ผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปประกอบการวางแผน ปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของครู ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการบริหารจัดการใน สถานศึกษาของตน และผู้บริหารสถานศึกษานำไปพัฒนาบุคลากรเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ของครูในการบริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและบริบทโดยทั่วไปของ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา พื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร รวมทั้งหมด จำนวน 290 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 165 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยกำหนดจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	โรงเรียนฉิมพลี	47	27
2	โรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน	15	9
3	โรงเรียนวัดกระโสมทอง	14	8
4	โรงเรียนวัดเกาะ	10	6
5	โรงเรียนวัดไก่อ้อ้อย (สวัสดิ์ประชานุกล)	12	7
6	โรงเรียนวัดชัยพฤกษ์มาลา (นนทสิริราษฎร์บำเพ็ญ)	20	11
7	โรงเรียนวัดช่างเหล็ก	17	10
8	โรงเรียนวัดตลิ่งชัน (ปิ่นทองสันฐาคาร)	19	11
9	โรงเรียนวัดทอง (อุดมศิลปวิทยาการ)	12	7
10	โรงเรียนวัดประสาธ	14	8
11	โรงเรียนวัดปากน้ำฝั่งเหนือ	14	8
12	โรงเรียนวัดพิบูล	11	6
13	โรงเรียนวัดโพธิ์ (ราษฎร์ผดุงผล)	27	15
14	โรงเรียนวัดมะกอก (วิสุทธิวิทยาการ)	13	7
15	โรงเรียนวัดรัชฎาธิฐาน	20	11
16	โรงเรียนวัดอินทราวาส	25	14
รวม		290	165

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543: 249) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25–0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (1951: 274; อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 1 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร

การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ	4.04	0.76	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ	4.10	0.79	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์	4.08	0.80	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล	4.05	0.81	มาก
รวม	4.07	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับมาก ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.08$) ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.04$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ

ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นดำเนินการและปฏิบัติตามแผนการทำงาน	4.09	0.89	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในปัญหา	4.08	0.83	มาก

ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
3. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในสาเหตุ	4.03	0.87	มาก
4. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดตามความต้องการ	4.00	0.90	มาก
5. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจคิดค้นแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา	4.02	0.93	มาก
6. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจการวางแผนแก้ไข้ปัญหา	4.06	0.92	มาก
7. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในการรับผิดชอบที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการ	4.00	0.93	มาก
8. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในการตรวจสอบและประเมินผลทางเลือกของการตัดสินใจให้เกิดผลที่ดีตามบริบทสถานที่ต่างๆ	4.01	0.97	มาก
รวม	4.04	0.76	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นดำเนินการและปฏิบัติตามแผนการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมตัดสินใจในปัญหา ($\bar{X} = 4.08$) ส่วนมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดตามความต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.00$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ

ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการและกิจกรรม	4.12	0.92	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ	3.98	0.95	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของนักเรียน	4.18	0.94	มาก
4. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน	4.02	0.92	มาก
5. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของครอบครัว	4.15	0.91	มาก
6. ท่านมีส่วนร่วมทำการดำเนินงานในกิจกรรมอื่นๆ ตามภารกิจที่กำหนดร่วมกัน	4.16	0.95	มาก
รวม	4.10	0.79	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา พื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมทำการดำเนินงานในกิจกรรมอื่นๆ ตามภารกิจที่กำหนดร่วมกัน ($\bar{X} = 4.16$) ส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.98$)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านเปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเมื่อเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ หรือความสำเร็จอันเกิดจากการบริหารจัดการร่วมกัน	4.09	0.90	มาก
2. ท่านเปิดโอกาสให้ครูได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเมื่อเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ หรือความสำเร็จอันเกิดจากการบริหารจัดการร่วมกัน	4.13	0.93	มาก
3. ท่านเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษาได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเมื่อเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ หรือความสำเร็จอันเกิดจากการบริหารจัดการร่วมกัน	4.10	0.93	มาก
4. ท่านเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเมื่อเกิดผลผลิต ผลลัพธ์หรือความสำเร็จอันเกิดจากการบริหารจัดการร่วมกัน	4.12	0.95	มาก
5. ท่านมีความพึงพอใจเมื่อมีการบริหารจัดการร่วมกันมีผลออกมาสำเร็จ	4.05	0.92	มาก
6. ท่านให้กำลังใจซึ่งกันและกันเมื่อมีการบริหารจัดการร่วมกันมีปัญหา	4.09	0.96	มาก
7. ท่านร่วมแสดงความยินดีเมื่อมีการบริหารจัดการร่วมกันมีผลออกมาสำเร็จ	4.02	1.03	มาก
8. ท่านให้การยกย่อง ชื่นชม เมื่อมีการบริหารจัดการร่วมกันมีผลออกมาสำเร็จ	4.13	0.94	มาก
9. ท่านได้รับการสนับสนุนด้านสวัสดิการ	4.05	0.95	มาก
10. เมื่อการดำเนินงานมีการเกิดข้อผิดพลาดจากการบริหารงานทุกฝ่ายให้การยอมรับพร้อมช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	4.07	0.89	มาก
รวม	4.08	0.80	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เปิดโอกาสให้ครูได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเมื่อเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ หรือความสำเร็จอันเกิดจากการบริหารจัดการร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา คือ ให้การยกย่อง ชื่นชม เมื่อมีการบริหารจัดการร่วมกันมีผลออกมาสำเร็จ ($\bar{X} = 4.13$) ส่วนร่วมแสดงความยินดีเมื่อมีการบริหารจัดการร่วมกันมีผลออกมาสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.02$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงาน
ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล

ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพต่อการติดตามและประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.05	0.96	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณค่าต่อการติดตามและประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.07	0.94	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับความจริงและความเป็นธรรมต่อการติดตามและประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.06	0.93	มาก
4. ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับการกระทำต่อการติดตามและประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.02	0.96	มาก
5. ท่านเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการติดตามประเมินผล	4.01	0.98	มาก
6. ท่านเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการติดตามประเมินผล	4.03	0.97	มาก
7. ท่านเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกสถานศึกษาในการติดตามประเมินผล	4.05	0.93	มาก
8. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลระหว่างดำเนินงาน	4.07	1.00	มาก
9. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลหลังการดำเนินงาน	4.05	0.94	มาก
10. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานหรือภารกิจร่วมกัน	4.06	0.97	มาก
11. ท่านมีส่วนร่วมในการร่วมประชุมเพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ	4.03	0.91	มาก
12. ท่านได้สังเกตถึงความเห็น ความชอบ และความคาดหวังที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของทุกฝ่าย	4.05	0.92	มาก
13. ท่านได้นำผลการประเมินโครงการมาใช้ในการพิจารณา ร่วมกันเพื่อจัดทำโครงการกิจกรรมในการดำเนินงานครั้งต่อไป	4.13	0.91	มาก
รวม	4.05	0.81	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นำผลการประเมินโครงการมาใช้ในการพิจารณา ร่วมกันเพื่อจัดทำโครงการกิจกรรมในการดำเนินงานครั้งต่อไป

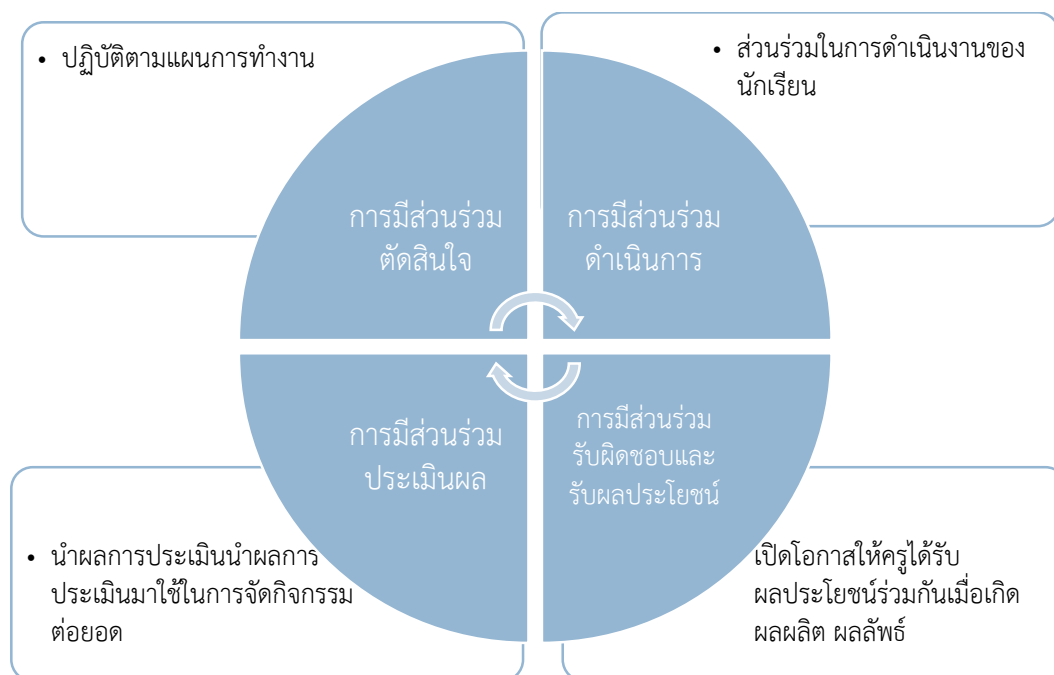
มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าต่อการติดตามและประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.07$) ส่วนเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการติดตามประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.01$)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารการศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมายวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมและโครงการต่างๆ โดยครูมีส่วนร่วมในการนำผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่ได้รับผิดชอบ นำมาพัฒนาศักยภาพของครู เพื่อนำไปต่อยอดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินการบริหารสถานศึกษา ตั้งแต่การประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอยหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จ เพื่อนำไปสู่การเป็นสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่าง que ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้อง สิทธิชัย อุตทาสา และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2563) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารการศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมายวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมพัฒนาองค์กร ระดมความคิดเห็นนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาองค์กร ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกๆ งาน ซึ่งมากน้อยแตกต่างกันตามภาระงาน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ในการปฏิบัติงานตามแผนงานของสถานศึกษาที่ระบุตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่ได้วางแผนไว้ เพื่อทำความเข้าใจในทิศทางการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานขององค์กร

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา พื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุป เป็นแผนภาพได้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา
พื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. ด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการของนักเรียนของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา 2. ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์โดยเปิดโอกาสให้ครูได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเมื่อเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ หรือความสำเร็จอันเกิดจากการบริหารจัดการร่วมกัน 3. ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผลโดยนำผลการประเมินโครงการมาใช้ในการพิจารณา ร่วมกันเพื่อจัดทำโครงการกิจกรรมในการดำเนินงานครั้งต่อไป 4. ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นดำเนินการและปฏิบัติตามแผนการทำงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษานำหลักการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานนำมาใช้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ประเด็นการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดตามความต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ สนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย วางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการต่างๆ โดยมีการประชุมปรึกษาหารือ ในการปฏิบัติงานตามแผนงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ โดยการกำหนดตัวบุคคลที่เหมาะสมกับภารกิจของภาครัฐ และมีการมอบหมายงาน ภาระหน้าที่ตามความถนัด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กับ สถานศึกษาอื่น
- 2) ควรศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงาน 4 ฝ่าย ของสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ ทำจะดี. (2560). การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในงานวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.*
- โกศล เย็นสุขใจชน. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10. *วารสารวิชาการครูศาสตร์สวนสุนันทา*, 6(2), 62-70.
- ณัฐนนท์ วิทยาประโคน. (2565). แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ ด้านสมรรถนะผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. *วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 42(1), 110-120.
- ทับทิม แสงอินทร์ และศักดิ์พันธ์ ต้นวิมลรัตน์. (2559). ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1), 36-46.
- ธีระศักดิ์ ศรีปัญญา, กิจพิณ ฐอสุาโท. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเครือข่ายจำปี-ศรีธาตุสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 2. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 1791-1802.
- บุษกร ศรีโมรา, จุฑารัตน์ นรินทร์, ธัญศญา ธรรมโสภณ, ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร, (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(2), 109-117.
- พรรณี มนพัทธ์ปริพัตร และพรสวรรค์ ศิริศาสนันท์. (2560). ปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 11(3), 159-169.
- พิชา ก้าวพรหม, บรรจบ บุญจันทร์. (2564). การมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 5. *ลิกขาวารสารศึกษาศาสตร์*, 9(1), 100-110.
- วัลลี ธนะขว้าง และพัชรา เดชโฮม. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดเล็กในเครือข่ายที่ 53 สำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 17(3), 118-128.
- สิทธิชัย อุตทาสา และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2563). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(3), 30-42.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.

Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, Rensis. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw-Hill.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา
เรื่องพุทธประวัติน่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนคลองบางกระทึก จังหวัดนครปฐม

The Development of Learning Management Plan using the CIPPA Model
on the Topic of Buddhist history for 2nd-Grade Students
at Klung Bangkrathuek School,
Nakhon Pathom Province

¹ณัฐพร อินทร์เอ้ย, ²พระมหาสามารถ ฐานิสโร

¹Natthaporn In-oei, ²Phramaha Samart Artkhonghan

^{1,2}สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Program in Teaching Social Student, Faculty of Education,
Mahamakut Buddhist University

²Corresponding author, e-mail: pm.samart1@hotmail.com

Received: June 30, 2024; Revised: August 04, 2024; Accepted: August 07, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา เรื่องพุทธประวัติน่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคลองบางกระทึก จังหวัดนครปฐม ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา เรื่องพุทธประวัติน่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคลองบางกระทึก จังหวัดนครปฐมกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนคลองบางกระทึก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 1 ห้องเรียนจำนวนนักเรียน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรื่องพุทธประวัติน่ารู้ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบชิปปา (CIPPA Model) จำนวน 1 แผนการเรียนรู้ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตการณ์จัดการเรียนการสอน แบบบันทึก การใช้แผนการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบฝึกหัด 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลจากการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 พบว่า คะแนนกิจกรรมระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.30 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 94.74 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างขึ้นอย่างมีระบบ

แบบแผน และผลการเปรียบเทียบของการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 75.30 คะแนน และค่า S.D เท่ากับ 2.33 หลังจากได้รับการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 94.74 คะแนน และค่า S.D เท่ากับ 1.59 และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่า t ที่ระดับ 9.98 ปรากฏว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: วิชาพระพุทธ, โมเดลชิปปา, แผนการจัดการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop a learning management plan using the CIPPA Model (Constructivist, Integrative, Problem-based, Participatory, and Adaptive) focusing on the subject of Buddhist History for Grade 2 students at Klong Bang Krathuek School, Nakhon Pathom Province, to meet the standard criteria of 80/80, and 2) to compare the learning outcomes before and after applying the CIPPA Model in teaching Buddhist History to these students. The target group for this research consisted of 20 Grade 2 students from one classroom at Klong Bang Krathuek School, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, during the first semester of the academic year 2023. The research tools were divided into three categories: 1) experimental tools, including a learner-centered lesson plan on Buddhist History using the CIPPA Model; 2) tools for reflecting on the implementation, including observation records of the teaching process, learning plan usage records, student interviews, and exercises; and 3) tools for evaluating the effectiveness of the teaching model, including an achievement test.

The research results indicated that the efficiency of the pre-test and post-test scores met the standard criteria of 80/80. The average score of the ongoing learning activities was 75.30%, suggesting that the process efficiency was higher than the standard. The average post-test score was 94.74%, also indicating higher efficiency than the set standard. This shows that the skills exercises developed by the researcher were effective enough to be used in teaching. This could be attributed to the systematic creation of the learning management plan by the researcher. Moreover, when comparing the pre-test and post-test scores of the Grade 2 students, the pre-test average score was 75.30 with an S.D. of 2.33, while the post-test average score was 94.74 with an S.D. of 1.59. The comparison revealed a t-value of 9.98, indicating that the post-test scores were significantly higher than the pre-test scores at a significance level of 0.00, consistent with the initial hypothesis.

Keywords: Buddhist studies, CIPPA model, learning management plan.

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ครูเป็นผู้มีบทบาท

สำคัญในการจัดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวความคิดของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

ครูต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม การทำงานและบทบาทจากผู้สอน ผู้ชี้นำผู้ถ่ายทอด เป็นผู้นำการเรียนรู้สนับสนุนให้ ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ ค้นพบความรู้ จากการปฏิบัติของตนเอง จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การประยุกต์ความรู้มาแก้ไขปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำ ได้คิดเป็นรักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียนทั้งนี้ เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้เน้นว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงเศรษฐกิจที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายการปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบมี ความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะคุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมองค์ประกอบของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นั้นประกอบด้วย 1) ความรู้ ความจำอัน ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา 2) การนำไปใช้ ได้แก่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้รวมเรียกว่าทักษะทางสังคม 3) การสร้าง ทศนคติคุณค่า คุณธรรมค่านิยมที่พึงงามให้และผู้เรียนได้จากการปฏิบัติตนของนักเรียนและการควบคุมจากสถาบันต่างๆ ของสังคมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาที่สำคัญ (ลัดดา ศิลาโนย, 2558)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่บรรจุไว้ในหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียนทั้งนี้ เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้เน้นว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงเศรษฐกิจที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายการปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบมี ความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะคุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมองค์ประกอบของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นั้นประกอบด้วย 1) ความรู้ ความจำ อันได้แก่ความรู้ด้านเนื้อหา 2) การนำไปใช้ ได้แก่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้รวมเรียกว่าทักษะทางสังคม 3) การสร้าง ทศนคติคุณค่า คุณธรรมค่านิยมที่พึงงามให้และผู้เรียนได้จากการปฏิบัติตนของนักเรียนและการควบคุมจากสถาบันต่างๆ ของสังคมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาที่สำคัญ (ลัดดา ศิลาโนย, 2558)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะแก้ปัญหาโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พุทธประวัติน่ารู้ การวิจัยเชิงปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนมีการวางแผนการปฏิบัติการสังเกตการณ์ และสะท้อนผลการปฏิบัติผู้วิจัย และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสังเกตและวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติทำให้ทราบข้อบกพร่องมีการปรับปรุง และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตลอดเวลาที่ทำการวิจัยก่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้รูปแบบซิปปา (CIPPA Model) จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา เรื่องพุทธประวัติหน้ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคลองบางกระทึก จังหวัดนครปฐม ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา เรื่องพุทธประวัติหน้ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคลองบางกระทึก จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบชิปปา (CIPPA Model) ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังการเรียนสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา เรื่องพุทธประวัติหน้ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคลองบางกระทึก จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติหน้ารู้

1.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์/ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธประวัติหน้ารู้ จำนวน 20 ข้อ กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

1.2 จัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติหน้ารู้

1.3 ทดสอบระหว่างเรียนและเก็บคะแนนระหว่างเรียน

1.4 ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบชุดเดิมกับก่อนเรียน

1.5 บันทึกและรวบรวมคะแนนของนักเรียนทั้งหมด แล้วนำผลแบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน ไปวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลโดยวิธีการทางสถิติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวนผู้เรียน 20 คน

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนพัฒนาการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา เรื่อง พุทธประวัติหน้ารู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2

2.1 ศึกษาทฤษฎีหลักการและแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปาและรู้วิธีการสอน

2.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อมาตรฐานและตัวชี้วัด ศึกษาวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาโครงสร้างรายวิชา พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 ศึกษาเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผลแนวทางการสอน

2.3 ดำเนินการศึกษากิจการพัฒนามาตรฐานการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ จำนวน 8 ชั่วโมง

2.4 นำร่างแบบชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ให้ครอบคลุมประเด็นของกิจกรรมตามนิยามศัพท์เฉพาะ พร้อมทั้งตรวจภาษาที่ใช้

2.5 นำร่างข้อคำถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำไปคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งพิจารณาค่าตั้งแต่ 0.05 ขึ้น

2.6 นำข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องในแต่ละกิจกรรม ตลอดจนการวัดและประเมินผล และนำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเสนอผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งเพื่อประเมินโดยใช้เกณฑ์ประเมินของ (วัฒนาพร ระเบียบทุกข์, 2545) ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป โดยกำหนดระดับการประเมินความเหมาะสมเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ระดับการประเมิน
4.51 – 5.00	ระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	ระดับมาก
2.51 – 3.50	ระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	ระดับน้อย
1.00 – 1.50	ระดับน้อยที่สุด

2.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติหน้ารู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 ที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อนำแบบกิจกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ ดังนี้

3.1. ปฐมนิเทศนักเรียน จากแผนการปฐมนิเทศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจใน รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้รูปแบบซิปปา (CIPPA Model)

3.2 ดำเนินการทดลองตามแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองจนครบ 4 แผนการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง

3.3 ผู้วิจัยร่วมกับเพื่อนครูอีก 3 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกแผนการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบบันทึกการใช้แผนการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบฝึกหัดผลงานนักเรียนจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อใช้ในวงจรการปฏิบัติต่อไป

3.4 หลังจากดำเนินการสอนครบทั้ง 4 วงจรการปฏิบัติให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ส 22102 สังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่องพุทธประวัติหน้ารู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาค่าเฉลี่ย (X) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบบันทึกการใช้แผนการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์นักเรียน ผลงานนักเรียน มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อประเมินสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีข้อบกพร่องหรืออุปสรรคอย่างไร แล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่องพุทธประวัติหน้ารู้ ตามเกณฑ์การหาประสิทธิภาพ 80/80 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการคำนวณหาประสิทธิภาพ E_1/E_2

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง พุทธประวัติหน้ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples คำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. หาค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนใช้สูตร (ไพศาล วรคำ, 2559)

$$\text{สูตร} \quad \bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\sum X$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน
N แทน จำนวนคนทั้งหมด

2. หาค่าร้อยละ (Percentage) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

$$\text{สูตร P} = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P = ร้อยละ

f = ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

n = จำนวนความถี่ทั้งหมด

3. หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำนวณจากสูตร ต่อไปนี้

$$\text{สูตร} \quad S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n-1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนของนักเรียน (คนที่ 1, 2, 3..., n)

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

N แทน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4. หาค่าการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน t-test แบบ paired independent sample

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}} \quad \text{เมื่อ } df = n - 1$$

เมื่อ t	แทน	ค่าที่จะใช้พิจารณา t – distribution
D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดสอบของนักเรียนแต่ละคน
$\sum D$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนแต่ละคน
N	แทน	จำนวนนักเรียน
$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนแต่ละคน
df	=	N – 1

5. หาค่าประสิทธิภาพ

$$E_1 = \frac{\sum X}{\frac{N}{A} \times 100}$$

เมื่อ E ₁	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
$\sum X$	แทน	คะแนนรวมของแบบฝึก
A	แทน	คะแนนเต็มของแบบฝึก
N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\sum F}{\frac{N}{B} \times 100}$$

เมื่อ E ₂	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
$\sum F$	แทน	คะแนนรวมของนักเรียนทุกคนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน
B	แทน	คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียน
N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการใช้กิจกรรมการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนโมเดลซิปปา เรื่องพุทธประวัติน่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 พบว่า คะแนนกิจกรรมระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.30 แสดงว่าประสิทธิภาพ

ของกระบวนการต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 91.97 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

สรุปได้ว่า คะแนนเฉลี่ยจากกิจกรรมระหว่างเรียน และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับร้อยละ 75.30/91.97 ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2. พบว่าคะแนนการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 22 คน ที่ทำแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 30 ข้อ ได้คะแนนสูงกว่าก่อนเรียน โดยสามารถแสดงผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีผลการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นทุกคน

3. ผลการเปรียบเทียบของการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 75.30 คะแนน และค่า S.D เท่ากับ 2.33 หลังจากได้รับการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 91.97 คะแนน และค่า S.D เท่ากับ 1.59 และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่า t ที่ระดับ 9.98 ปรากฏว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนโมเดลชิปปา เรื่องพุทธประวัติที่น่ารู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยจึงนำเสนอการอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากประสิทธิภาพของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 พบว่า คะแนนกิจกรรมระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.30 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 94.74 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินการสร้างแบบฝึกทักษะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างขึ้นอย่างมีระบบแบบแผน

2. จากผลการเปรียบเทียบของการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 75.30 คะแนน และค่า S.D เท่ากับ 2.33 หลังจากได้รับการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 94.74 คะแนน และค่า S.D เท่ากับ 1.59 และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่า t ที่ระดับ 9.98 ปรากฏว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ (ทศนา แคมมณี, 2563) ได้เสนอหลักการในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การให้นักเรียนเป็นจุดสนใจ (Center of Attention) หรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญซึ่งการที่นักเรียนมีบทบาทสำคัญจะดูได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้หากนักเรียนมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมที่จัดขึ้นหรือที่เรียกว่า (Active Participation) การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ตื่นตัว ตื่นใจ มีใจจดจ่อผูกพันกับสิ่งที่ทำเป็น การจัดเพื่อให้นักเรียนเกิด การเรียนรู้ตามหลักของโมเดลชิปปา (CIPPA Model) (ชยาภรณ์ เค้านา, 2561) ได้กล่าวในวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลซิปปาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีเจตคติต่อวิชาสุขศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดล

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ว่าแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างผูกพันจนกระทั่งเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้สามารถอธิบายชี้แจงตอบคำถามได้ดี และพัฒนาทักษะในการคิด วิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งเกิดความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการนำเอารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักซิปปาไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในเรื่องอื่นๆ อีก เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างคงทนและสามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้

1.2 ครูควรเสริมแรงทางบวกให้กับนักเรียน เช่น การให้รางวัลกับนักเรียนที่มีคะแนนสูงสุด 3 อันดับ การกล่าวชมเชยนักเรียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้องเหมาะสม และให้กำลังใจสำหรับนักเรียนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำแบบฝึก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาความสามารถด้านทักษะของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบรูปแบบการสอนโมเดลซิปปา

2.2 ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามหลักซิปปากับตัวแปรอื่นๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดแก้ปัญหา ความคงทนของการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อความหมาย การสื่อสาร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการ.
- _____. (2551). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชยาภรณ์ เค้านา. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลซิปปาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*.
- ทีศนา แคมมณี. (2563). *หมวดหมู่: การศึกษาจัดพิมพ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ไพศาล วรคำ. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 8. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- ลัดดา ศิลาน้อย. (2558). การวิจัยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายวิชา ส 21103 สังคมศึกษา 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 38(4). 141-148.

วัฒนาพร ระจับทุกข์. (2545). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21
The Administration of Education by the Thai Sangha
in the 21st Century

พระมหาเจษฎ์มกฤษฎ์ ปญญารโ

Phramaha Jessechakis Panyatharo

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: saokum.sai@mcu.ac.th

Received: April 17, 2024; Revised: August 21, 2024; Accepted: August 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันคณะสงฆ์ไทยมีการจัดการศึกษาอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังนั้น ภายใต้ทักษะที่สำคัญ 3 อย่าง คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี การจัดการศึกษา คณะสงฆ์ไทยจึงควรมีรูปแบบการจัดการศึกษา และแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ด้านทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม เป็นส่วนสำคัญที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระบบการศึกษาทั่วโลก ซึ่งเน้นการสร้างสรรค์ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน 2) ด้านทักษะชีวิต และการทำงาน กระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจรวมถึงทักษะทางการสื่อสารการเรียนรู้ทางอารมณ์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมการทำงานและชีวิตประจำวันใน สังคมของวันนี้และอนาคต และ 3) ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เป็นกระบวนการที่ สำคัญในการพัฒนาทักษะและความรู้ในสถานศึกษาและชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบัน ดังนั้น การจัดการศึกษา และการเรียนรู้ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีความสำคัญมากในการเตรียมความพร้อม ให้กับนักเรียนและบุคคลในสังคมในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา, คณะสงฆ์ไทย, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This article aims to propose guidelines for the administration of education by the Thai sangha in the 21st century. The study found that the Thai sangha currently manages four types of education: (1) religious studies focusing on dharma (2) religious studies focusing on pail (3) general education in Buddhist studies, and (4) higher education or Buddhist universities. under three essential skills learning and innovation skills, life and work skills, and information, media, and technology skills the administration of education by the Thai Sangha should

adopt the following educational management and learning approaches 1) learning and innovation skills : this aspect emphasizes continuous development in the global education system, focusing on creativity, collaboration, and complex problem-solving. 2) life and work skills : this involves processes aimed at developing essential skills and knowledge for daily life and professional practice, including communication and emotional learning, with a focus on adaptability to changes in today's and future work environments and everyday life. 3) information, media, and technology skills : this is crucial in developing skills and knowledge in educational institutions and daily life in the modern era. Therefore, managing education and learning in information, media, and technology is vital in preparing students and individuals in society for the present day.

Keywords: Administration of Education, Sangha, 21st Century.

บทนำ

การศึกษาคณะสงฆ์ไทยเป็นระบบการศึกษาที่มีเอกลักษณ์และมีความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดพระพุทธศาสนา ระบบการศึกษานี้ไม่เพียงแต่เน้นการศึกษาพระธรรมพระวินัยและการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะทางสังคม ความรู้ทั่วไป และการเตรียมตัวให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาคณะสงฆ์ไทยได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของยุคสมัย ซึ่งรวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสอนและการเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะทางคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ และการเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมร่วมกับสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ การศึกษาเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การสร้างพระภิกษุสามเณรที่มีคุณธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการนำพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสามารถสื่อสารและได้ต่อกับสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารการศึกษา ถือเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้มีการจัดทำและดำเนินการนโยบาย แผนงาน และกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างครอบคลุมและยั่งยืน โดยคำนึงถึงความเป็นระบบ การมีการวางแผนที่เหมาะสม การใช้ทรัพยากรที่มีอย่างมีประสิทธิภาพ และการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกกระบวน ระบบการศึกษา การบริหารการศึกษาที่ดียังควรเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน การสนับสนุนและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา การสร้างพลังงานและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และการสร้างความหลงใหลในการศึกษาในชุมชนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การบริหารการศึกษาที่ดียังต้องการการมีส่วนร่วมของสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เพื่อให้มีการสนับสนุนและความเข้าใจที่แข็งแกร่งในการพัฒนาการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ยุคสมัยเปลี่ยนผ่านการจัดการศึกษาไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปัจจุบันการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นการจัดการศึกษาตามโบราณราชประเพณี โดยพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาจากภาครัฐยังไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายจริง จึงเป็นหน้าที่ที่เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น และไม่สามารถตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของชาติได้ (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พุทธศักราช 2562, 2562) ผลจากสภาพปัจจุบัน

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ที่ไม่มีกฎหมายรองรับ ก่อให้เกิดปัญหาดังนี้ ประการที่หนึ่ง ระบบการบริหารการศึกษาไม่เข้มแข็ง โดยเฉพาะการบริหารจัดการภายในวัด เพราะนโยบายการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาส ถ้าเจ้าอาวาสไม่สามารถจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการศึกษาได้วัดนั้นก็ต้องปิดสำนักสงฆ์ ไม่มีการเรียนการสอน ประการที่สอง การเผยแพร่หลักธรรมคำสอนผิดเพี้ยนไปจากพระธรรมวินัย เนื่องจากพระภิกษุ สามเณร ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ประการที่สาม ครูสอนและผู้เรียน จะหันเหไปศึกษาเล่าเรียนการศึกษารูปแบบอื่น ซึ่งมีกฎหมายรองรับอย่างถูกต้อง มีสวัสดิการ แรงจูงใจ และงบประมาณสนับสนุนอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การศึกษาของคณะสงฆ์ขาดบุคลากร ทั้งที่เป็นครูสอนและผู้เรียน ถือเป็นผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์การที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและเพื่อความอยู่รอดขององค์การ ดังนั้น คำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้างๆ ยังมีอีกคำหนึ่ง คือ “การจัดการ” (Management) ซึ่งใช้แทนกันได้ คำว่า การบริหาร มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ อาทิ Simon A. Herbert (1950) และ Barnard Chester (1962) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลมากกว่า 1 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ในขณะที่ Sergiovanni (1992) การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนคำว่า “การบริหารการศึกษา” มีนักวิชาการทางการบริหารและหน่วยงานทางการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตรณะบุตร (2542) กล่าวถึง การบริหารการศึกษาไว้ว่า หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคม ทั้งบุคลิภาพ ความรู้ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีทัศนคติตรงกับความต้องการของสังคม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่โดยอาศัยปัจจัยสำคัญ การบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ที่เรียกว่า 4Ms ได้แก่ 1) คน (Man) 2) เงิน (Money) 3) วัสดุสิ่งของ (Materials) 4) การจัดการ (Management) ส่วนสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษามีถึง กระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จึงสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์มีการประสานความร่วมมือกันภายในองค์การโดยใช้ทรัพยากร และเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ โดยใช้ปัจจัยหรือทรัพยากรการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

แนวทางการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ระบุถึง การจัดการศึกษาว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ รวมถึงพัฒนาตนเองได้ จึงถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติอย่างเต็มตามศักยภาพ โดยแบ่งสาระสำคัญออกเป็น การจัดการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553, 2553) ดังนี้

1. การจัดการศึกษา ตามตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 23 ระบุว่า การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ (1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง (5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

2. การจัดการเรียนรู้ ตามตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 24 ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้เพื่อมาใช้ในชีวิต (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จึงสรุปได้ว่า การศึกษาของไทยในปัจจุบัน จึงมุ่งเน้นการจัดการศึกษาไปที่ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ ทักษะด้านคณิตศาสตร์และทักษะในการประกอบอาชีพ ในขณะที่การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่

รูปแบบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

การศึกษาคณะสงฆ์ไทยเป็นระบบการศึกษาที่มีเอกลักษณ์และมีความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดพระพุทธศาสนา ระบบการศึกษานี้ไม่เพียงแต่เน้นการศึกษาพระธรรมวินัยและการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะทางสังคม ความรู้ทั่วไป และการเตรียมตัวให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาคณะสงฆ์ไทยได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของยุคสมัย ซึ่งรวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสอนและการเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะทางคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ และการเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมกับ

สังคมอย่างมีความรับผิดชอบ การศึกษาเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การสร้างพระภิกษุสามเณรที่มีคุณธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการนำพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสามารถสื่อสารและโต้ตอบกับสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยอาจแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ (ปัญญา คล้ายเดช และคณะ, 2564) ดังนี้

1. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เริ่มขึ้นในปีพุทธศักราช 2454 ได้มีการเริ่มศึกษาแบบนักธรรมขึ้นควบคู่กับฝ่ายเปรียญ เปิดให้โอกาสให้คณะสงฆ์ศึกษาเท่านั้น จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถศึกษาได้อย่างอิสระ โดยแยกเป็นแผนกธรรมสำหรับภิกษุ สามเณร และแผนกธรรมศึกษาสำหรับภาคประชาชน โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ นักธรรม และธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก และเริ่มสอบไล่สนามหลวงเป็นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2457 เป็นต้นมา

2. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ทั้งทางด้านหลักสูตร การวัดผล และวิธีสอบยากต่อการเล่าเรียน ใช้เวลาในการเรียนมาก และเดิมที่ต้องสอบด้วยวิธีมุขปาฐะ จนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช 2456 จึงให้ยกเลิกการสอบความรู้บาลีด้วยวิธีมุขปาฐะ เปลี่ยนมาใช้ในการสอบด้วยวิธีการเขียนแทนในทุกระดับชั้น ซึ่งในปัจจุบันการสอบบาลีสนามหลวง มีทั้งสิ้น 9 ชั้น โดยตั้งแต่เปรียญธรรม 1-2 ประโยคถึงเปรียญธรรม 5 ประโยค เมื่อสอบได้วิชาหนึ่งและตกวิชาหนึ่ง สามารถสอบซ่อมรายวิชาที่ตกได้อีก 1 ครั้ง จึงมีการสอบปีละ 2 ครั้ง ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2436 เป็นต้นมา

3. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการให้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2514 และปรับปรุงใหม่เมื่อปีพุทธศักราช 2535 ถือเป็นการศึกษาแบบประยุกต์ของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ศาสนทายาทที่มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป โดยระบบการศึกษาเช่นนี้เมื่อพระภิกษุหรือสามเณร ได้สละสมณเพศแล้ว ก็สามารถศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐได้หรือประกอบสัมมาอาชีพมีศักดิ์และสิทธิเทียบเท่าการศึกษาทั่วไป

4. การศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนามหาธาตุวิทยาลัยขึ้น เมื่อปีพุทธศักราช 2432 และได้พระราชทานนามใหม่ว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ในปีพุทธศักราช 2540 ต่อมาในปีเดียวกันนั้นก็โปรดให้เปิดขึ้นที่วัดบวรนิเวศวิหารและได้ทรงพระราชทานนามว่า “มหามกุฏราชวิทยาลัย” และได้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อปีพุทธศักราช 2540 โดยให้มีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลไทยจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก

จึงสรุปได้ว่า ปัจจุบันการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยรูปแบบการศึกษาทั้ง 4 อยู่ภายใต้สังกัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

การบริหารจัดการการศึกษาในศตวรรษที่ 21

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลด้านการศึกษาที่ปรับตัวให้เข้ากับความต้องการ ความท้าทาย และโอกาสใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในศตวรรษนี้ ซึ่งรวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสอน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะสำหรับงานในอนาคต และการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานเป็นทีมและการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเติบโตในสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ตามกรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century Skills ที่ครอบคลุม 4 C คือ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) และการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบโครงงานหรือการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่กล่าวถึงข้างต้นนั้นสามารถส่งเสริมทักษะเหล่านี้ได้มากอย่างไรก็ตามในบริบทของโรงเรียนทั่วไปครูอาจไม่สามารถให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการทำโครงงานหรือการสร้างสรรค์ชิ้นงานเท่านั้น ดังนั้น ในบทเรียนอื่นๆ ถ้าครูมุ่งเน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในทุกโอกาสที่เอื้ออำนวยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกันเรียนรู้การหาที่ดี (ฝึกคิดเชิงวิพากษ์) เชิงสร้างสรรค์ก็ว่านับครูจัดการเรียนการสอนเข้าใกล้สะเต็มศึกษามากขึ้นตามสภาพจริงของชั้นเรียน (ปุนภพ ปรมาริกุล, 2562: 20-21)

2. ทักษะชีวิต และการทำงาน (Life and Career Skills) ทักษะชีวิตและการทำงานความสามารถของบุคคลคนที่มีความรู้ ความสามารถในการคิดแล้วต้องการผู้ที่ทำในรูปแบบที่ซับซ้อนกล้าเผชิญพร้อมรับมือกับปัญหา ต้องรู้จักวางแผน และอยู่ร่วมในสังคมที่หลากหลาย มีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิต และการทำงานมี 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัว โดยนักวิชาการของไทยอย่าง วิภาณี พานิช (2555: 50-51) เสนอว่า ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวความเป็นไปอย่างมีหลักการ อันประกอบด้วยวลีสำคัญ 2 คำ อันได้แก่ คำว่า “การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง” กล่าวคือปรับตัวเข้ากับบทบาทที่แตกต่างของ และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้ การทำงานให้ได้ผลในสภาพที่มีความไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน และในสภาพลำดับความสำคัญของงานเปลี่ยนไป และคำว่า “ความยืดหยุ่น” กล่าวคือ การนำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์อย่างได้ผล เช่น จัดการเชิงบวกต่อคำชม คำตำหนิ และความผิดพลาด เป็นต้น ความสามารถในการนำความเห็นและความเชื่อที่แตกต่างหลากหลายของทีมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาทำความเข้าใจ ตีกรอง สร้างดุลยภาพ ทำให้งานสำเร็จลุล่วง

2.2 ความคิดริเริ่ม และการชี้นำตนเอง กำกับตนเอง โดยนักวิชาการอย่าง เอกชัย พุทธ (2558) ให้ความหมายของความเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้ชี้นำ (Initiative and Self-Direction) ไว้สามประเด็น คือ ประการที่หนึ่ง การจัดการเป้าหมายและเวลา (Manage Goals and Time) ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนบนฐานความสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อสร้างความสมดุลในเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยใช้เวลาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน ประการที่สอง สร้างงานอิสระ (Work Independently) การกำกับติดตาม จำแนกวิเคราะห์ ลำดับความสำคัญและกำหนดภารกิจงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประการที่สาม ผู้นำที่มีประสิทธิภาพในตนเอง (Be Self-Directed Learners) คือ การพัฒนาตนสู่ความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะ ความรู้ และสู่ความเป็นเลิศ เป็นผู้นำเชิงทักษะขั้นสูง สู่ความเป็นมืออาชีพ และเป็นผู้นำในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สามารถสะท้อนผล และประสบการณ์จากอดีตสู่ความก้าวหน้าในอนาคต

2.3 ทักษะทางสังคม และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ รัน ธิรัญญ์ (2561: 21) นิยามไว้สองประการ คือ ประการที่หนึ่ง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (Interact Effectively with Others) รู้ว่าเมื่อไหร่ควรฟัง ควรพูด ให้ความเคารพ แบบมืออาชีพ ประการที่สอง การทำงานในทีมที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ (Work Effectively in Diverse Teams) เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างทางสังคม และวัฒนธรรมตอบสนองในความแตกต่างของแนวคิดและคุณค่าอย่างจริงจัง ผลักดันความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมให้เกิดแนวคิดใหม่เพื่อเพิ่มนวัตกรรมและคุณภาพของงาน

2.4 การเพิ่มผลผลิต คุณภาพของตนเอง และความรู้รับผิดชอบ กล่าวคือผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability) คือ 1) บริหารจัดการโครงการ (Manage Projects) ตั้งเป้าถึงจะเจอกับอุปสรรค และแรงกดดันทางการแข่งขัน จัดลำดับความสำคัญ วางแผน บริหารจัดการงานตามเป้าหมายที่วางไว้ 2) ผลการผลิิต (Produce Results) แสดงให้เห็นลักษณะเกี่ยวกับการผลิตสินค้าคุณภาพสูงและความสามารถที่จะทำงานเชิงบวก มีจริยธรรม บริหารจัดการเวลาและโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานหลายอย่างมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง น่าเชื่อถือ ตรงต่อเวลา นำเสนอย่างมืออาชีพ มีมารยาทที่เหมาะสม ประสานร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพกับทีม เคารพและชื่นชมความหลากหลายของทีม รับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น (รัน ธิรัญญ์, 2561: 21)

2.5 ความเป็นผู้นำ และความรู้รับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยวิจารณ์ พานิช การเรียนรู้เพื่อศิษย์ (2555: 57-58) กล่าวว่า มี 3 ระดับ คือ 1) รับผิดชอบต่อตนเอง 2) รับผิดชอบต่อการทำงานประสานสอดคล้องกันภายในทีม 3) ความร่วมมือกันภายในทีมเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ร่วมกัน และก่อให้เกิดทักษะตามเป้าหมาย คือ 1) ชี้แนะและเป็นผู้นำแกผู้อื่น คือ ใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ และทักษะแก้ปัญหาชักนำผู้อื่นไปสู่เป้าหมาย ทำให้ผู้อื่นเกิดพลังในการทำงานเพื่อบรรลุผลสำเร็จร่วมกัน สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถ 2) มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นโดยดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นโดยถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Communication and Technology) มีความสำคัญต่อการ จัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการศึกษาที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาท ทั้งในด้านการปฏิรูปการบริหารจัดการ ที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ปฏิรูปการเรียนรู้ ที่ต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญา ไม่ใช่การเรียนรู้เพื่อจำข้อมูล การจำมีความ จำเป็นในส่วนที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ส่วนข้อมูลควรจะอยู่ในแหล่งเรียนรู้ใดๆ และสามารถเรียกใช้ได้ทันทีทั้งที่เมื่อจำเป็น และสามารถแสวงหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทักษะทางด้าน ICT จึงมีประเด็นที่สำคัญดังนี้ (อนุชา โสมาบุตร, 2556: 1-2)

3.1 การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) กล่าวคือการเข้าถึงและการประเมินสารสนเทศ (Access and Evaluate Information) โดยการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ด้านเวลา) และเกิดประสิทธิผล (แหล่งข้อมูลสารสนเทศ) มีการประเมินสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณตามสมรรถนะที่เกิดขึ้นการใช้และการจัดการสารสนเทศ (Use and Manage Information) โดยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้สารสนเทศอย่างสร้างสรรค์และตรงกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถจัดการกับสารสนเทศได้อย่างต่อเนื่อง จากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่มากมายหลากหลาย และสุดท้ายมีความรู้พื้นฐานที่จะประยุกต์ใช้สารสนเทศตามกรอบแห่งคุณธรรมจริยธรรมที่ปัจจัยเสริมอยู่รอบด้าน

3.2 การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) กล่าวคือความสามารถในการวิเคราะห์ (Analyze Media) โดยการเข้าใจวิธีการใช้และการผลิตสื่อเพื่อให้ตรงกับเป้าประสงค์ที่กำหนด สามารถใช้สื่อเพื่อ

ตอบสนองต่อความต่างของปัจเจกชน ให้รู้คุณค่าและสร้างจุดเน้น รู้ถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคสื่อ มีความรู้พื้นฐานที่ประยุกต์ใช้สื่อได้ตามกรอบแห่งคุณธรรมที่มีปัจจัยเสริมอยู่ สามารถในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ (Create Media) โดยมีความรู้ความเข้าใจต่อการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมตามคุณลักษณะเฉพาะของตัวสื่อประเภทนั้นๆ

3.3 การรู้ทันไอซีที (ICT : Information, Communication and Technology Literacy) กล่าวคือการใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือเพื่อการวิจัย การจัดการองค์การประเมินและการสื่อสารทางสารสนเทศ สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารและการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการเข้าถึงสื่อทางสังคม (Social Media) ได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับการมีความรู้พื้นฐานในการประยุกต์ใช้ ICT ได้ตามกรอบแห่งคุณธรรมจริยธรรมที่มีข้อมูลหลากหลายรอบด้าน

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ตามกรอบแนวคิดของ Partnership for 21th Century Skills ที่ ครอบคลุม 4C คือ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) และการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ทักษะชีวิต และการทำงาน (Life and Career Skills) เน้นความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่ม และการขึ้นนำตนเอง กำกับตนเอง ทักษะทางสังคม และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเพิ่มผลผลิต คุณภาพของตนเอง และความรู้รับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Communication and Technology) เน้น การรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้ทันไอซีที

การบริหารการศึกษาระดับสูงในศตวรรษที่ 21

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 3 ทักษะ คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีบูรณาการกับหลักแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กล่าวคือรูปแบบการจัดการศึกษาและแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) เป็นส่วนสำคัญที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระบบการศึกษาทั่วโลก ซึ่งเน้นการสร้างสรรคและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์จริง มีหลักการและทักษะที่สำคัญดังนี้ (1) การสร้างความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์และคิดนวัตกรรมใหม่ๆ โดยส่งเสริมการคิดอย่างเป็นอิสระและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ไม่จำเจเพียงเนื้อหาในบทเรียน ปรับเปลี่ยนสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยนำมาเชื่อมโยงกับบทเรียนของพระภิกษุสามเณรในยุคปัจจุบัน (2) การสร้างทักษะในการเรียนรู้เพื่อต่อยอดอาชีพ (Skills for Lifelong Learning and Career Advancement) มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสะสมความรู้ และการทำความเข้าใจใหม่ๆ เพื่อปรับตัวต่อสถานการณ์และเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาให้สามารถนำไปต่อยอดในการศึกษาที่สูงขึ้น ตัวอย่างเช่น การออกพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 22 ระบุว่า ให้ผู้เรียนที่พ้นการศึกษาภาคบังคับซึ่งได้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสนามหลวง และแผนกบาลีสสนามหลวง มีวิทยฐานะดังต่อไปนี้ แผนกธรรมสนามหลวง ชั้นนักธรรมเอก มีวิทยฐานะ

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แผนกบาลีสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมสามประโยค มีวิทยฐานะระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย อันแสดงให้เห็นถึงการทำให้การศึกษาคณะสงฆ์มีความเป็นมาตรฐานสามารถนำไปต่อยอดในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นต่อไปได้

2. การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิต และการทำงาน (Life and Career Skills) กระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจรวมถึงทักษะทางการสื่อสารการเรียนรู้ทางอารมณ์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมการทำงานและชีวิตประจำวันในสังคมของวันนี้ และอนาคต สามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภทตามความเกี่ยวข้อง ดังนี้ (1) ทักษะการสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญในชีวิตของคณะสงฆ์เช่นกัน เนื่องจากต้องการสื่อสารและสอนให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้แก่ผู้ศึกษาและชุมชนได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง โดยคณะสงฆ์ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาให้เข้าใจได้กับผู้ฟังทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการสอนที่มีความเชื่อถือได้ในพระวัดหรือการสอนในสถานที่สาธารณะ ในบางกรณี การใช้สัญลักษณ์หรือสัญลักษณ์ภาษาเครื่องหมายสามารถช่วยในการสื่อสารความหมายและความเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการคงไว้ซึ่งสมณสาธูปเป็น การใช้ภาษาร่างกายและสัญญาณที่มองเห็นได้ เพื่อสื่อสารความรู้สึกและความสำคัญของข้อความ การรับฟังอย่างใกล้ชิดและการเข้าใจความต้องการและความรู้ของผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญเมื่อต้องการสื่อสารให้เข้าใจได้ตรงประเด็น และการใช้เทคโนโลยีสื่อสารใหม่ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ อีเมล และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ทักษะการเรียนรู้ทางอารมณ์เป็นทักษะที่สำคัญอย่างมากสำหรับคณะสงฆ์ เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอารมณ์และจิตใจของพุทธบริษัท นอกจากนี้ ยังช่วยให้สามารถเข้าใจและรับมือกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในตนเองและคนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการเรียนรู้วิธีการจัดการกับอารมณ์อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การทำสมาธิ การหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาทักษะในการควบคุมอารมณ์ที่เกิดขึ้น การเรียนรู้วิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นโดยการเสนอฟังและให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสมเมื่อต้องการ การฝึกทักษะในการเข้าใจและรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้อื่น การเรียนรู้วิธีการสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นในการทำงานและชีวิตประจำวันสำหรับผู้เรียน การเรียนรู้วิธีการสร้างสรรค์ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตโดยใช้เทคนิคการเสริมสร้างความเข้าใจในหลักสูตรธรรมะของพระพุทธศาสนา

3. การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Communication and Technology) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาทักษะและความรู้ในสถานศึกษาและชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบัน ดังนั้น การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีความสำคัญมากในการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนและบุคคลในสังคมในยุคปัจจุบัน โดยองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ ดังนี้ (1) การค้นคว้าและการประมวลข้อมูล การเรียนรู้วิธีการค้นคว้าและสรรคข้อมูลจากแหล่งที่มาต่างๆ โดยใช้เครื่องมือค้นคว้าและการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ รวมถึงการประมวลผลข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีคุณภาพ เพื่อช่วยในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ยากขึ้น และรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น การค้นหาเนื้อความและแหล่งอ้างอิงจากพระไตรปิฎกออนไลน์ นอกจากจะไม่ต้องเสียเวลารวบรวมหนังสือแล้วยังใช้เวลาในการสืบค้นที่น้อยและแม่นยำ เป็นต้น (2) การสร้างสื่อและการนำเสนอ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาคณะสงฆ์ยุคปัจจุบัน เนื้อหาต่างๆ ไม่เพียงแต่อยู่ในตำราเรียนเท่านั้น แต่สิ่งที่สำคัญไม่น้อย คือ การหยิบยกเนื้อหาในตำราเหล่านั้นขึ้นมาจัดทำใหม่ให้เกิดความน่าสนใจ เป็นไปตามกระแสนิยมของสังคมทำให้

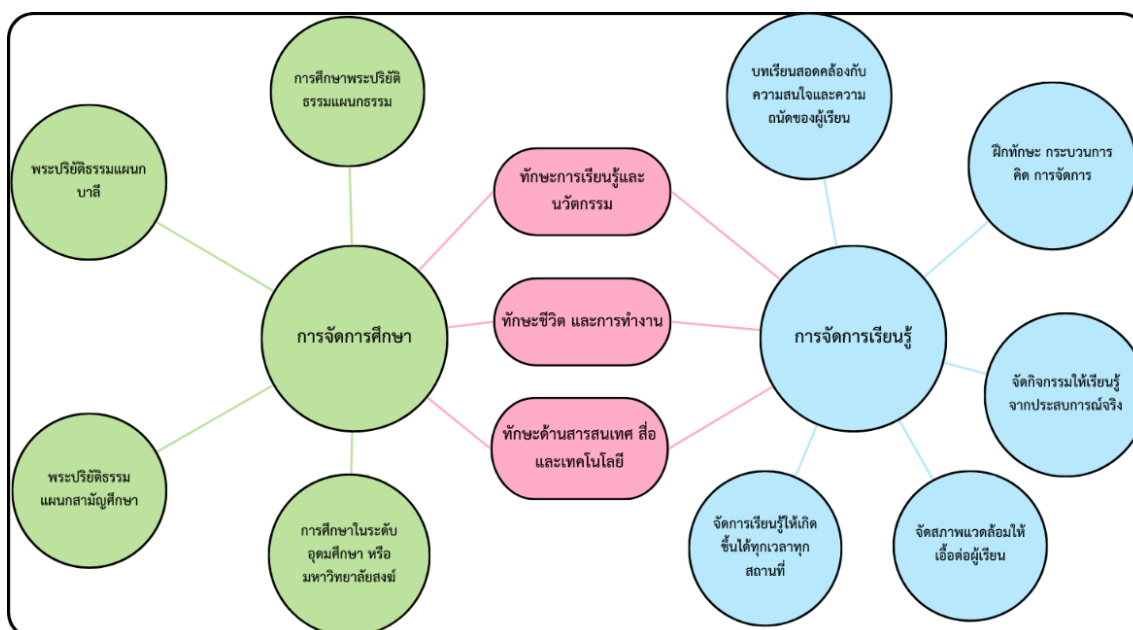

บทเรียนมีความน่าสนใจเข้าถึงง่าย และสามารถทวนซ้ำได้ เช่น ภาพถ่าย วิดีโอ และสื่อออนไลน์ เป็นต้น รวมถึงการนำเสนอข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าใจได้ง่าย (3) การวิเคราะห์สื่อและข้อมูล ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคณะสงฆ์เพื่อเข้าใจและใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่ในการศึกษา การสอน และในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การวิเคราะห์สื่อและข้อมูลยังช่วยให้คณะสงฆ์สามารถให้คำแนะนำและสอนให้ผู้ศึกษาเข้าใจและตอบสนองต่อข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะที่น่าสนใจ อันได้แก่ทักษะในการอ่านและการฟังอย่างรอบคอบเพื่อเข้าใจเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในสื่อต่างๆ ซึ่งสามารถเป็นหนังสือ บทความ วิดีโอ หรือบรรยายต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตีความและให้ความหมาย ทำให้สามารถแยกแยะข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเชื่อถือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะในการตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลที่มาจากแหล่งต่างๆ เพื่อป้องกันการสื่อข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือหรือเท็จ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นทักษะ 3 ด้าน คือ ประการแรก การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เน้นการสร้างความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ และ การสร้างทักษะในการเรียนรู้เพื่อต่อยอดอาชีพ ประการที่สอง การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิต และการทำงาน มุ่งเน้น ทักษะการสื่อสาร และทักษะการเรียนรู้ทางอารมณ์ ประการที่สาม การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี มุ่งเน้น การค้นคว้าและการประมวลข้อมูล การสร้างสื่อและการนำเสนอ และการวิเคราะห์สื่อและข้อมูล

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งเน้นทักษะ 3 อย่าง ประกอบด้วย ทักษะที่หนึ่ง การเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะที่สอง การใช้ชีวิต และการทำงานเพื่อสังคม ทักษะที่สาม ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21

จากแผนภาพด้านบนแสดงให้เห็นว่า **ทักษะที่หนึ่ง** การเรียนรู้และนวัตกรรม มุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณร กล้าตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดความสงสัย ไม่เพียงแต่เป็นการเรียนตามตำราเท่านั้น แต่สิ่งใดที่ไม่สมเหตุสมผลควรถูกหยิบยกขึ้นมาวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ทั้งนี้การสื่อสาร (Communication) ก็ถือเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ด้วยกันเองจึงต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารในทุกช่องทาง อันจะนำมาซึ่งการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ของคณะสงฆ์เกิด MOU ด้านการศึกษา ทำให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาในสถาบันของคณะสงฆ์มีช่องทางในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไปเพื่อประกอบวิชาชีพต่อไป **ทักษะที่สอง** การใช้ชีวิตและการทำงานเพื่อสังคม คณะสงฆ์พึงจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพราะเหตุว่า ผู้ที่เข้ามาศึกษากับคณะสงฆ์นั้นล้วนแต่เป็นพระภิกษุสามเณรที่เต็มไปด้วยความวิริยะ อุตสาหะ ที่จะยกระดับตนเองให้ไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น เพื่อให้สามารถถึงกลุ่มคนเหล่านั้นไปสู่จุดหมายคณะสงฆ์พึงจัดการศึกษาที่เมื่อเรียนครบจนสำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถนำวุฒิการศึกษาเหล่านั้นออกไปใช้ชีวิต ประกอบสัมมาอาชีพ รวมถึงสามารถสมัครเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้ เพื่อยกระดับชีวิตผู้เรียนให้ดีขึ้น **ทักษะที่สาม** ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ถือเป็นทักษะสำคัญในยุคปัจจุบัน ซึ่งไม่ว่าจะมีความรู้ความสามารถมากเพียงใด แต่หากขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศแล้ว ก็ไม่สามารถเจริญงอกงามในหน้าที่ การงาน การเรียน หรือการบริหารวัดได้ ดังนั้น คณะสงฆ์พึงให้ความสำคัญต่อทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบด้วยทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และระบบการทำงานเบื้องต้นของ Microsoft Office การสืบค้นข้อมูลและการอ้างอิงแหล่งที่มาได้ถูกต้อง การฝึกอบรมการจัดทำรูปแบบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานพระพุทธศาสนา ทักษะการนำเสนอรวมถึงการสอนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพราะเหตุว่าทักษะเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญในการเรียนการสอน รวมไปถึงการบริหารจัดการวัดในยุคปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ต่อพระภิกษุสามเณรที่ต้องการจะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

สรุป

การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์มีการประสานความร่วมมือกันภายในองค์การโดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ โดยใช้ปัจจัยหรือทรัพยากรการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาที่ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยแบ่งสาระสำคัญออกเป็นการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ปัจจุบันรูปแบบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในส่วนของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นทักษะที่สำคัญ 3 ทักษะ คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ดังนั้น การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในศตวรรษที่ 21 จึงมีรูปแบบการจัดการศึกษา และแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ประการแรก การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นส่วนสำคัญที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระบบการศึกษาทั่วโลก ซึ่งเน้นการสร้างสรรคและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้อย่าง

ต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์จริง ประการที่สอง การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิต และการทำงาน กระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจรวมถึงทักษะทางการสื่อสารการเรียนรู้ทางอารมณ์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมการทำงานและชีวิตประจำวันในสังคมของวันนี้และอนาคต และประการที่สาม การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาทักษะและความรู้ในสถานศึกษาและชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบัน ดังนั้น การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีความสำคัญมากในการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนและบุคคลในสังคมในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ปัญญา คล้ายเดช และคณะ. (2564). การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม*. 8(2): 141- 153.
- ปุนภพ ปรมาศกุล. (2562). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ สะเต็มศึกษา แบบเทคโนโลยีหุ่นยนต์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พุทธศักราช 2562. (16 เมษายน 2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 11-21*.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553. (22 กรกฎาคม 2553). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 45 ก. หน้า 1*.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไทวณะบุตร. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัน อธิบุญญ์. (2561). *ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: Life and Career Skills*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.runwisdom.com/2018/05/life-and-career-skills.html> [10 มีนาคม 2567].
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้ เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- อนุชา โสมาบุตร. (2556). ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21. *วารสาร Teacher Weekiy*. 5(1): 1-2.
- เอกชัย พุท. (2558). แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- Barnard, Chester L, (1962). *Organization and Management*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Sergiovanni, Thomas J. (1992). *Educational Governance and Administration*. Massachusetts: Allyn& Bacon.
- Simon, Herbert A, Smithburg, Donald W., and Thompson, Victor. (1950). *A Public Administration*. New York: Alfred Aknopt.

แนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ The Guidelines for Prevention of the Corruption in Police Performance

พ.ต.ท. หญิง ปิยะนุช ศรีสรานุกรม

Pol.Lt.Col. Piyanuch Srisaranukrom

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Faculty of Social Sciences, Royal Police Cadet Academy

E-mail: auddaprim23@gmail.com

Received: July 01, 2024; Revised: August 05, 2024; Accepted: August 07, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ พบว่า ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันมักจะเกิดขึ้นมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นที่ถูกเชื่อมโยงกับการใช้อำนาจอันได้มาจากหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากประชาชนผู้ใช้บริการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันนับเป็นปัญหาที่ยังรากลึกส่งผลกระทบต่อประเทศและระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อองค์กรตำรวจที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน สะสมเรื้อรังเป็นมะเร็งร้ายกัดกินสังคมส่งผลกระทบต่อระบบองค์กร สำหรับตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่รัฐทำหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายโดยจะทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอำนาจในการจับกุม ตรวจค้น สืบสวน และสอบสวนผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมอันดับแรก ในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ตำแหน่งหน้าที่มาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบได้ สำหรับแนวทางป้องกันด้านเศรษฐกิจและการครองชีพส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความพอประมาณ พอดี ใช้ชีวิตอยู่บนหลักการอย่างมีเหตุมีผล รอบรู้ มีคุณธรรม ด้านระบบบริหารราชการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ดำเนินตามหลักนิติธรรม มีคุณธรรมและความโปร่งใส พร้อมทั้งความรับผิดชอบและจะต้องมีความคุ้มค่า ด้านสังคมวัฒนธรรมและศีลธรรมดำเนินตามกรอบของประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดไว้แล้วและด้านกฎหมายและวิธีการ เป็นการกำกับดูแลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายที่ช่วยในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันอยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจ เพื่อให้ตำรวจเป็นผู้มีความเหมาะสมเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่คอยดูแลประชาชนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสันติสุขด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงธรรม

คำสำคัญ: แนวทางป้องกัน, ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน, การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

Abstract

This article aims to study ways to prevent corruption problems in the performance of police duties. It was found that:- The problem of corruption often arises from the performance

of duties of government officials that are linked to the use of power derived from their position. To seek wrongful benefits from ordinary people who are involved in problems that have occurred for a long time until they have accumulated into a chronic malignancy that eats away at society, affecting various systems. As for the police, they are government officials who are involved in the law enforcement process. By acting as an official in the criminal justice process, it has the power to count, arrest, and search, investigate and investigate offenders according to the Criminal Procedure Code. In the course of duty, there are still some police officers who use their position to exploit the wrongful interests for protection. In terms of economy and living, people are encouraged to live according to the Sufficiency Economy Philosophy, with moderation, living on the principles of rationality, knowledge and morality. Public administration system Adhere to management guidelines based on good governance, follow the rule of law, have morality and transparency, along with responsibility and must be worthwhile. Social, cultural and moral aspects follow the framework of the police ethics code set by the Royal Thai Police. Legal aspects and methods it is a supervision to comply with the legal process that helps in the prevention and suppression of corruption. Will be under the supervision of the Commission to Protect the Moral System of Police Officers. For the police to be suitable persons as police officers who look after the people to live in peace by performing their duties with fairness.

Keyword: The Guidelines for Prevention, the Corruption, Police Performance.

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงปัญหาทุจริตคอร์รัปชันมักจะถูกนำไปเชื่อมโยงกับการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เป็นเจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแต่ได้ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่นั้น รวมถึงการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน เพราะเกิดความโลภเข้าครอบงำจิตใจทำให้อยากมีอยากเป็นจนเกินฐานะของตนเองจึงแสวงหาผลประโยชน์ที่มีมูลค่าสูงกว่าเงินเดือนที่ได้รับตามปกติเพื่อสร้างความร่ำรวยแก่ตน นับเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับทรัพย์สินหรือทรัพยากรของชาติเป็นอย่างมาก แม้ทั่วโลกต่างก็ยอมรับว่าเป็นปัญหาที่มีความร้ายแรงยากจะแก้ไขหรือกำจัดให้หมดไปได้ แม้ประเทศไทยเองก็ได้เผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันมาตั้งแต่ในอดีตจากหลักฐานที่สามารถสืบค้นกันนับมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงปัจจุบันนี้ซึ่งจะมีปรากฏอยู่ในลักษณะกฎหมายเกี่ยวกับการทุจริตประพจน์มิชอบบัญญัติไว้ แม้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาก็มีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่มีปรากฏให้เห็นผ่านในวรรณคดีต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการทุจริตคอร์รัปชันหรือที่เรียกว่ากันสมัยนั้นว่า นักราชบุรุษบังหลวง จนมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นการกระทำดังกล่าวก็เพิ่มมากขึ้นมีการยกยอกเงินหลวงด้วยวิธีการเบียดบังเอาทรัพย์สินของราษฎรจนกลายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เป็นนิตยจณญมมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นควบคู่มากับสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ (วิชัย รูปขำดี, 2552)

ทั้งนี้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยนั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลาที่ยาวนานจนได้สะสมเรื้อรังเป็นมะเร็งร้ายกัดกินสังคมส่งผลกระทบต่อระบบต่างๆ ภายในประเทศ ซึ่งการเกิดขึ้นของปัญหานี้ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางจิตใจ การปลูกฝังอบรมคุณธรรมและค่านิยมที่บ่งบอกถึง

ระดับคุณภาพทางจิตใจของประชาชนในสังคม ตลอดถึงสภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน แม้การบังคับใช้กฎหมายขั้นตอนในการตรวจสอบจนถึงการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2543) สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญไม่น้อยเช่นกัน ซึ่งตามขั้นตอนดังกล่าวนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่มาก เพราะถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอำนาจในการจับกุม ตรวจค้น สืบสวน และสอบสวน ผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) ที่ได้ตราไว้ว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพืคดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุม ปรามปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปรามปราม” (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 34) พ.ศ. 2562 เล่ม 136 ตอนที่ 34 ก ราชกิจจานุเบกษา 20 มีนาคม 2562)

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนถือเป็นหน้าที่โดยตรง แต่ถึงกระนั้นยังมีเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่มาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ เช่น เลือกปฏิบัติในชั้นการจับกุมเป็นการเรียกรับสินบนจากผู้กระทำความผิดในระดับปัจเจกบุคคล การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อบิดเบือนพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงในคดี การยักยอกเงินประกันตัวผู้ต้องหา การซื้อขายตำแหน่ง หรือการหักเงินรางวัลของข้าราชการตำรวจจากผู้บังคับบัญชา เป็นต้น (พ.ต.ท.ดร. เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ, 2553: 108) ซึ่งการกระทำดังที่นำมากล่าวนี้นี้จะถือว่าทุจริตต่อหน้าที่ ตามความหมายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ระบุไว้ว่า “ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนหรือผู้อื่น” (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116/ตอนที่ 114 ก/หน้า 1/17 พุทธศักราช 2542)

ดังนั้น จากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเสนอแนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันยับยั้งหรือลดการทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ให้น้อยลงหรือหายไปจากสังคมไทยให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนให้สมกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนในฐานะของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

แนวคิดเกี่ยวกับการทุจริตการคอร์รัปชัน

ปัจจุบันนี้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยนับวันที่จะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดจึงทำให้กลวิธีในการทุจริตคอร์รัปชันมีรูปแบบที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แม้แต่ลักษณะของการกระทำความผิดก็ได้ขยายออกเป็นวงกว้างมีการร่วมมือกันจนทำเป็นกระบวนการมีเครือข่ายในการกระทำความผิดจึงเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปราม เมื่อพิจารณาจากผลเสียที่จะตามมาจากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันแล้ว จึงเป็นหน้าที่ที่ทุกคนในสังคมจะต้องช่วยกันป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิดขึ้น

จึงจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันว่ามีอยู่อย่างไร จะขอนำเสนอ ดังต่อไปนี้

ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายคำว่า “ทุจริต” ไว้ว่า “หมายถึง ความประพฤติชั่ว คดโกง ฉ้อโกง เป็นต้น”

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2551) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คำว่า คอร์รัปชัน มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Corrupt ที่แปลว่า คดโกง กินสินบน ต่ำช้า ชั่ว ไม่บริสุทธิ์ ซึ่งในการจะวินิจฉัยการกระทำใดจะเป็นการทุจริตหรือไม่นั้นจำเป็นต้องพิจารณาว่าผู้นั้นจะต้องได้รับประโยชน์ ทางใดทางหนึ่งทั้งที่เป็นเงินรวมถึง การรับสินบนหรือไม่ก็ตาม เป็นผู้ไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะกระทำการตามข้อแรกหรือไม่ การได้รับประโยชน์ของผู้นั้นทำให้มีผลเสียหายเกิดขึ้นแก่ประชาชนส่วนใหญ่ ผู้นั้นมีตำแหน่งในหน้าที่ราชการและได้กระทำให้ได้ตำแหน่งหน้าที่นั้น ซึ่งการกระทำนั้นเป็นการฝ่าฝืนละเมิดต่อกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดไว้ทำให้ระบบราชการเสียหาย”

สำหรับคำว่า คอร์รัปชัน (Corruption) ซึ่งเป็นคำภาษาอังกฤษมักใช้คู่กับคำว่า ทุจริตจนเป็นที่นิยมและเข้าใจกันมานาน และจะเข้าใจได้โดยทันทีว่า หมายถึง การประพฤติดุชในการปฏิบัติหน้าที่ของราชการ หรือที่เรียกกันว่า ฉ้อราษฎร์บังหลวง นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคอร์รัปชันไว้ดังนี้

สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2549) ให้ความหมายว่า “การคอร์รัปชัน หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลสาธารณะมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง หรือครอบครัว วงศ์าคณาญาติพวกพ้องและคนใกล้ชิด โดยอาศัยตำแหน่ง หน้าที่กฎหมาย อำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือการใช้ข่าวสารข้อมูลภายในเป็นเครื่องมือไม่ว่าการกระทำดังกล่าว จะผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางด้านเงินทองหรือมิได้รับสิ่งตอบแทนใดๆ เลยก็ตามแต่ถ้าหากการกระทำดังกล่าวเป็นการใช้บทบาทของความเป็นบุคคลสาธารณะหรือทรัพยากรสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนตัว หรือมีการใช้ดุลยพินิจในการวินิจฉัยกฎหมายโดยมีเจตนาที่จะเลือกปฏิบัติ (Favoritisms) หรือเป็นแบบสองมาตรฐาน (Double Standard) หรือเป็นการกระทำที่ขัดกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมของการเป็นบุคคลสาธารณะ ขัดกับมาตรฐานความคาดหวังของสาธารณชนที่มีต่อบุคคลสาธารณะขัดกับผลประโยชน์ของประชาชนจำนวนมากและขัดกับหลักการแห่งการมีผลประโยชน์ทับซ้อน ก็ถือเป็นการคอร์รัปชันทั้งสิ้น”

ธีรภัทร เสรีรังสรรค์ (2549: 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คอร์รัปชัน หมายถึง การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการกระทำชั่วร้ายและฉ้อโกงโดยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายรวมทั้งการกระทำที่ขัดต่อตำแหน่งหน้าที่และสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งประชาชนไว้วางใจ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการโดยการรับหรือยอมรับประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น”

มาตาลักษณ์ ออรุโณจน์ และคณะ (2551: 24) ได้กล่าวไว้ว่า “การคอร์รัปชันอาจถูกตีความได้ในหลายแง่มุมไม่ว่าจะเป็นคำนามหรือคำกริยา ถ้าเป็นคำนามอาจตีความได้ว่าเป็นการประพฤติตนที่ไม่เหมาะสม ถ้าเป็นการประพฤติผิดทางกายเรียกว่า กายทุจริต ถ้าเป็นการประพฤติผิดทางวาจา เรียกว่าวจีทุจริต ถ้าเป็นการประพฤติผิดทางใจ เรียกว่ามโนทุจริต ในขณะที่หากการคอร์รัปชันถูกมองในแง่ที่เป็นคำกริยาอาจอธิบายได้ว่าเป็นการโกง เช่น การคอร์รัปชันในการสอบ คดโกง ฉ้อโกง เช่น คอร์รัปชันต่อหน้าที่ ถ้าเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ชื่อตรง ซึ่งการคอร์รัปชันในความหมายในนิยามของพจนานุกรมดังกล่าวมี

ความหมายกว้างๆ ไม่ได้ชี้ชัดลงไปว่าเป็นการกระทำที่เกิดจากการที่ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่และตำแหน่งในการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้องของตน

Mushtag H. Khan and Kwame Sundaram Jomo (2000: 8) ได้ให้ความไว้ว่า “เป็นการละเมิดกฎระเบียบของทางการที่มีเพื่อการควบคุม จัดสรรทรัพยากรสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อข้อเสนอที่มาในรูปแบบของตัวเงินหรือการให้การสนับสนุนทางการเมือง รวมถึงการผูกขาดอำนาจ หรือรวมอำนาจไว้ที่แหล่งเดียวประกอบกับการตัดสินใจที่ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจคนๆ นั้นเป็นสำคัญ ดังนั้น หากที่ใดมีมูลค่ารวมของการผูกขาดและมีการเปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจมากกว่าความรับผิดชอบหรือการตรวจสอบได้เสียแล้วก็มีโอกาสที่จะเกิดการคอร์รัปชันได้มาก”

Carl Joachim Friedrich (2007: 167) ได้ให้ความหมายว่า “การคอร์รัปชันเป็นการกระทำของผู้มีอำนาจ ซึ่งถูกชักนำโดยรางวัลตอบแทนที่เป็นเงินหรือสิ่งตอบแทนอย่างอื่นที่ตนไม่มีสิทธิจะได้รับตามกฎหมาย ในลักษณะที่เป็นการให้ประโยชน์หรือให้รางวัลตอบแทนตน ทำให้เสียหายแก่ส่วนรวมและผลประโยชน์ของส่วนรวม

สรุปจากความหมายที่นำมากล่าว การทุจริตคอร์รัปชัน หมายถึง การประพฤติชั่วร้ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณชน ด้วยพฤติกรรมที่ออกมาทางกาย วาจา และใจ เป็นไปในลักษณะของการคดโกง รับสินบน ไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา การกระทำผิดทุกอย่างก็จะมุ่งเน้นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่เป็นของส่วนรวมมาเป็นของตนด้วยกลวิธีต่างๆ สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่เป็นของสาธารณชนจนส่งผลให้ประเทศชาติได้รับความเสียหายขาดศักยภาพในการพัฒนาประเทศ

รูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชัน

วิทยากร เชียงกุล (2549: 26-27) ได้กำหนดรูปแบบการคอร์รัปชันไว้จำนวน 8 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

1. การยกยอก ได้แก่ การแอบอ้างประมาณหรือทรัพย์สินของรัฐไปเป็นของตน
 2. การที่เจ้าหน้าที่รัฐเรียกร้องเงินจากธุรกิจเอกชน หรือการที่ธุรกิจเอกชนให้สินบนหรือผลประโยชน์ภายหลังแก่เจ้าหน้าที่รัฐให้ตัดสินใจทำ หรือไม่ทำอะไรบางอย่างที่ทำให้ผู้ติดสินบนได้รับผลประโยชน์เหนือคู่แข่งรายอื่น
 3. การเลือกจ้างหรือหรือแต่งตั้งญาติและพรรคพวกของตน
 4. การทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทานเฉพาะพรรคพวกผู้สนับสนุนตน
 5. การใช้ข้อมูลภายใน เพื่อซื้อหรือขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ซึ่งน่าจะหมายรวมถึงการใช้ข้อมูลภายในเพื่อซื้อขายเงินตราต่างประเทศด้วย
 6. การฟอกเงิน ได้แก่ การโยกย้ายถ่ายเทเงินที่ได้จากการคอร์รัปชันฉ้อโกงหรือได้มาโดยผิดกฎหมายหรือศีลธรรม ไปเข้าธนาคาร สถาบันการเงินหรือธุรกิจที่ถูกกฎหมายเพื่อลบล้างร่องรอยแหล่งที่มาไม่ถูกต้องของเงิน มีทั้งการโยกย้ายไปต่างประเทศและภายในประเทศ
 7. การใช้ตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้บริษัทตัวเองและพรรคพวกซึ่งอาจเรียกว่าเป็นผลประโยชน์ขัดแย้งหรือผลประโยชน์ที่ทับซ้อน
 8. การเอื้อประโยชน์ ได้แก่ การที่บริษัทให้สัญญาจะให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐในทางอ้อม
- กำชัย จงจักรพันธ์ (2550: 6) ได้แบ่งรูปแบบการคอร์รัปชันไว้ 8 รูปแบบ ดังนี้
1. เกี่ยวกับการเงินและบัญชี เช่น เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีรับเงินแล้วไม่นำเข้าหน่วยงานของรัฐแต่กลับเบียดบังยกยอกเป็นของตนเอง

2. ในการจัดซื้อจัดจ้างจ้าง เช่น การใช้ตำแหน่งเอื้อประโยชน์ให้กับเอกชนรายใดรายหนึ่งได้รับประโยชน์มากกว่า

3. เกี่ยวกับการกระทำ หรือไม่กระทำการในตำแหน่งหน้าที่โดยไม่ชอบ เช่น มีหน้าที่ให้บริการแต่ไม่ให้บริการหรือบริการล่าช้า เพื่อหวังให้ได้ประโยชน์อำิสสินจ้างจากเอกชน

4. เชิงนโยบาย เช่น เป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่แล้วกำหนดนโยบายอันมีผลทำให้เอกชนรับประโยชน์หรือตนเองได้ประโยชน์

5. ในกระบวนการยุติธรรม เช่น การทำสำนวนอ่อน ล้มคดีตัดสินคดีไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง

6. โดยการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์ส่วนรวม เช่น เป็นผู้บริหารหน่วยงานแล้วทำให้หน่วยงานเป็นคู่สัญญาซื้อสินค้าจากบริษัทของตนเองหรือเป็นผู้บริหารหน่วยงานที่เป็นคู่สัญญากับผู้รับเหมาและตนเองเป็นคู่สัญญากับผู้รับเหมารายนั้น ในการซื้อสินค้าหรืออุปกรณ์ก่อสร้างจากตนเองหรือเป็นคู่สัญญากับผู้รับเหมารายนั้นในการก่อสร้างบ้านให้กับตนเอง

7. ในการบริหารงาน เช่น ผู้บริหารเป็นรัฐมนตรี อนุมัติโครงการสาธารณูปโภคต่างๆ ไปในพื้นที่เฉพาะที่ตนเองหรือพรรคการเมืองของตนเองเท่านั้น กีดกันขัดขวางหรือไม่อนุมัติโครงการในพื้นที่ของพรรคการเมืองอื่น

8. การคอร์รัปชันอื่นๆ เช่น เบิกค่าเช่าบ้านเห็จ เบิกค่ารักษาพยาบาลเห็จ เอาทรัพย์สินของทางราชการไปใช้โดยไม่ถูกต้อง รยยนต์ราชการ วัสดุครุภัณฑ์เบียดบังเวลาราชการไปใช้ในกิจส่วนตัว

สรุปรูปแบบการคอร์รัปชันจะมีอยู่ในลักษณะของการรับสินบนหรือผลประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องด้วยการนำเอาทรัพย์สินของทางราชการมาเป็นของตน แสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ด้วยการยกยอก เรียกร้องรับสินบน จัดซื้อจัดจ้างที่ไม่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับเลือกจ้างเฉพาะญาติหรือพรรคพวกของตนเองรวมถึงการฟอกเงินล้วนเป็นความผิดร้ายแรงส่งผลให้เกิดความเสียหายเกิดภาพลักษณ์ไม่ดีต่อหน่วยงานและความเสียหายอันเป็นประโยชน์ของส่วนรวม

มูลเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน

เสาวนีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ (2553: 1-5) อธิบายปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันไว้ได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยพฤติกรรม จริยธรรม คุณธรรมและอุดมการณ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนที่ได้รับเงินเดือนในระดับต่ำที่มีกระแสหาสินบนเนื่องด้วยพฤติกรรมที่มีความโลภเฉพาะคนกลุ่มคนเหล่านี้มีความอยากได้อะไรก็มีในสิ่งของบางอย่างซึ่งตนไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะซื้อหาได้ซึ่งหนทางที่รวดเร็วที่สุดจึงเป็นการเรียกรับผลประโยชน์บางประการเพื่อตอบแทนกับการให้ประโยชน์ต่างตอบแทนแก่กลุ่มคนผู้มอบสินบนให้

2. ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการเช่นเดียวกันอาจประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจการผูกขาดทางด้านของงบประมาณ ความเข้มแข็งของการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับต่ำ รวมถึงระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นเรื่องของวัตถุมมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำทำให้ยากที่จะหาเงินจำนวนมาก ดังนั้น หนทางที่ง่ายที่สุดก็คือการยกย่ายถ่ายเททรัพย์สินของประเทศชาติไปเป็นสมบัติส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มของนักการเมืองที่มีอำนาจเด็ดขาดในการควบคุมการออกกฎหมายและระเบียบบังคับต่างๆ

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ (2554: 19) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับเหตุแห่งการคอร์รัปชันไว้ว่า “เป็นการคอร์รัปชัน ที่เกิดจากความร่วมมือกันของภาคเอกชนและเจ้าพนักงานของภาครัฐผ่านการใช้กฎหมายเข้ามาสนับสนุนการกระทำความผิดดังกล่าว สภาวะแวดล้อมการแข่งขันทางธุรกิจที่

ยากลำบากเป็นแรงผลักดันให้ภาคเอกชนกระทำการคอร์รัปชัน ดังนั้น บางหน่วยงานเอกชนจึงมีการยินยอมพร้อมใจที่จะเสนอผลประโยชน์บางประการเพื่อแลกกับการอำนวยความสะดวกในการกระทำการใดๆ เพื่อผลประโยชน์ของหน่วยงานและให้สามารถก้าวนำคู่แข่งทางธุรกิจได้โดยมากการคอร์รัปชันในรูปแบบนี้มักจะเกิดขึ้นในประเทศที่ด้อยพัฒนามากกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว”

ณภัทร เตโช (2560: 16) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในส่วนราชการไทยพบว่าสาเหตุของการทุจริตในระบบราชการในสังคมไทยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ จะเกี่ยวกับเงินงบประมาณของรัฐที่ได้จัดสรรลงมาเป็นรายจ่ายนับเป็นสิ่งล่อใจให้เกิดความต้องการเพื่อนำมาเป็นประโยชน์ของตน ประชาชนจ่ายเพื่อความสะดวกจากเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่รัฐบางคนมักใช้จ่ายฟุ่มเฟือยจนรายได้ไม่เพียงพอ

2. ด้านระบบบริหารราชการ เป็นเรื่องที่ผู้บังคับบัญชาไม่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อบังคับจนทำให้เกิดการทุจริต ทำให้เกิดภาวะขาดดุลแห่งอำนาจในการบริหารราชการทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึงจึงง่ายต่อการทำทุจริต รวมถึงผู้บังคับบัญชาทำให้เกิดความเกรงใจและเกรงกลัว ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ ไม่ปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

3. ด้านสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรม ส่วนหนึ่งมักเกิดจากผู้คนบางส่วนในสังคมจะนิยมชมชอบในเรื่องของวัตถุมากกว่าความดีงามที่เรื่องของศีลธรรม ให้ความสำคัญกับทรัพย์สินว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าของสังคม เจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนก็มักจะใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยเมื่อขาดสภาพคล่องทางการเงินจึงต้องแสวงหาด้วยการทุจริตคอร์รัปชัน แม้การประพฤติตัวของเจ้าหน้าที่รัฐชั้นผู้ใหญ่บางคนทุจริตคอร์รัปชันแล้วไม่ถูกจับ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีของที่แต่ก็ถูกนำมาเป็นแบบอย่างให้เจ้าหน้าที่รัฐในระดับชั้นผู้น้อยคิดที่จะทำตามบ้าง

4. ด้านกฎหมายและวิธีการ มีความยุ่งยากในกระบวนการลงโทษทางวินัยที่ต้องหาพยานหลักฐานในการสอบสวน ติดขัดระเบียบขั้นตอนมากจนเกิดความล่าช้าในการการพิสูจน์พฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันและประพฤติมิชอบจะต้องมีหลักฐานชัดเจนจึงยากแก่การพิสูจน์

กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ และคณะ (2557: 61) พบว่าการคอร์รัปชันในแวดวงราชการไทยประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่

1. มิติด้านการเมืองมักจะเกี่ยวกับแนวคิดการบริหารราชการแบบระบบอุปถัมภ์ (the Patron-Client system) ระบบดังกล่าวเป็นเหตุประการสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการคอร์รัปชันในมิติต่างด้านการเมืองอย่างมากมายมีการช่วยเหลือพวกพ้องของตนให้ก้าวขึ้นมามีอำนาจในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพื่อแลกกับผลประโยชน์บางประการที่จะได้รับจากการสนับสนุนให้พวกพ้องเข้ามามีอำนาจในตำแหน่งนั้นๆ

2. มิติด้านเศรษฐกิจ การที่บุคคลได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างในระดับต่ำก็เป็นแรงผลักดันหนึ่งซึ่งกระตุ้นให้เกิดการคอร์รัปชัน เนื่องด้วยธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการสร้างความสะดวกสบายให้แก่ตนเองและครอบครัว

3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม จากความเชื่อของผู้คนในสังคมที่เชื่อว่าการที่มีทรัพย์สินมากมายจะช่วยให้เกิดการยอมรับจากสังคมโดยรอบมากกว่าการเชื่อว่าคุณสมบัติที่ดีได้กระทำ จะส่งผลให้ผู้คนให้การยอมรับ จากเหตุต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนกระทำการคอร์รัปชันแม้รู้ดีว่าจะเป็น การกระทำที่ผิดกฎหมาย

สรุปสาเหตุที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้น มักจะเกิดจากตัวผู้กระทำเองที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐมีรายได้น้อยแต่มีแนวคิดวัตถุนิยมใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพื่อแสวงหาวัตถุมาสนองความต้องการของตนรวมถึงปัญหา

การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากเกินไป แม้แต่วัฒนธรรมแบบเจ้าขุนมูลนายก็ก่อให้เกิดปัญหา จนกลายเป็นว่าการทุจริตจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อประโยชน์ของส่วนรวม สร้างความเสียหายให้กับสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก

แนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน

สำหรับแนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันนั้นได้มีนักวิชาการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้นำเสนอแนวคิดที่หลากหลายมากพอที่จะสามารถเลือกนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีดังนี้

วิทยากร เชียงกูล (2549: 169) ได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมไทยไว้ 3 แนวทางดังนี้

1. การปฏิรูปการเมือง ให้เป็นประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วมได้มากกว่าแค่การเลือกตั้ง ให้ประชาชนมีสิทธิและอำนาจในการจัดตั้งองค์กรอิสระที่เป็นกลางมาตรวจสอบและถอดถอนนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐที่คอร์รัปชันได้

2. การปฏิรูปองค์กรด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันและประพฤติมิชอบให้เป็นองค์กรอิสระ เลือกคนดี คนเก่งเข้ามาทำงานรวมทั้งตราพระราชบัญญัติตั้งองค์กรอิสระเพิ่มขึ้นและเร่งปฏิรูปกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทุกระดับ ระบบราชการการศึกษาและการสื่อสาร มวลชนเพื่อให้กลไกทางกฎหมาย การศึกษาและระบบข้อมูลข่าวสารทำงานได้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เน้นความถูกต้องชอบธรรม

3. ประชาชน นักวิชาการ สื่อมวลชนต้องร่วมกันศึกษาทำความเข้าใจและเผยแพร่ความรู้ระบบเศรษฐกิจ ธุรกิจสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อน เพื่อให้รู้เท่าทันนักการเมืองมากที่สุดและสนับสนุนการรวมตัวของภาคธุรกิจ ภาคประชาชนทุกฝ่ายเป็นองค์กรผู้บริโภคและองค์กรเพื่อความโปร่งใสที่เข้มแข็ง ติดตามตรวจสอบการทำงานของทั้งภาครัฐและเอกชน

ดิฐภัทร บวรชัย (2562: 80-81) ได้ศึกษารูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบพบว่าการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ สามารถจำแนกได้ 2 แนวทาง ดังนี้

1. การป้องกันการทุจริตด้านปัจจัยภายใน เริ่มต้นจากผู้บังคับบัญชาต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้มีน้อยและต้องเป็นที่พึ่งพิงได้ รวมถึงต้องมีการกระจายรายได้หรือสวัสดิการอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม นอกจากนี้ทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ควรมีอย่างเพียงพอ เพื่อไม่ให้เกิดภาระทางการเงินต่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกที่ดีให้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ

2. การป้องกันการทุจริตด้านปัจจัยภายนอก ควรเริ่มจากการปรับปรุงอัตราเงินเดือนให้มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและค่าครองชีพอย่างสม่ำเสมอ โดยอัตราเงินเดือนต้องมีความเหมาะสมกับหน้าที่และความรับผิดชอบ

จะเห็นได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาการป้องกันการคอร์รัปชันในสังคมไทยนั้นนอกจากการใช้มาตรการทางด้านกฎหมายในการปราบปรามแล้ว การให้ทุกภาคส่วนร่วมกันศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจและช่วยกันเผยแพร่ความรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายและสลับซับซ้อนเพื่อให้รู้เท่าทันการทำหน้าที่ของราชการไทยในปัจจุบันได้ โดยให้สื่อมวลชน องค์กรอิสระ และองค์กรตรวจสอบภาคประชาชนต่างก็เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการคอร์รัปชันจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะป้องกันการคอร์รัปชันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทและหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ

ตำรวจนับเป็นอาชีพที่ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกในสังคมให้ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงการตัดสินความผิดหรือถูกของสมาชิกทั้งหมดถือเป็นเบื้องต้นของความยุติธรรมที่จะเกิดขึ้นในสังคม จึงเป็นอาชีพที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เพราะการตัดสินดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดอนาคตของชีวิตของผู้คน ถ้าตัดสินไม่เป็นไปตามความเป็นจริงถือความเที่ยงธรรมเป็นหลักก็ย่อมอาจนำความเสียหายมาสู่ผู้เกี่ยวข้องได้

สำหรับประเด็นนี้สามารถพิจารณาได้จากการให้ความหมายของคำว่า “ตำรวจ” ซึ่งในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ([ออนไลน์]) ได้ให้ความหมายของตำรวจไว้ว่า “น. เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบ จับกุม และปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย เรียกชื่อตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ เช่น ตำรวจสันติบาล ตำรวจกองปราบ ตำรวจน้ำ ตำรวจรถไฟ ตำรวจป่าไม้ (ข. ภูวรัต, ตมวรัต)”

นอกจากนี้ยังมีความหมายของคำว่า “ตำรวจ” ที่ภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Police” เป็นคำศัพท์ที่นำมาจากภาษาฝรั่งเศส และภาษาฝรั่งเศสเองก็นำมาจากภาษาละตินคำว่า “Politia” หรือ “Polis” ซึ่งแปลว่า “รัฐบาลของประเทศ” หรือ “นคร” แต่เดิมเป็นคำที่ไม่ได้ใช้เรียกเจ้าหน้าที่ที่เป็นคน แต่ใช้เรียกสิ่งที่เป็นนามธรรมกว่านั้น เช่น การปกครอง ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและนโยบาย อาจเป็นเพราะภาษาอังกฤษยืมคำนี้มาจากคำว่า police ในภาษาฝรั่งเศสยุคกลาง ซึ่งมีความหมายว่า การปกครองพลเรือน (อริพงษ์ อมรวงศ์ปิติ, [ออนไลน์])

จึงทำให้เข้าใจได้ว่า ตำรวจที่ใช้ในภาษาไทยเป็นคำยืมมาจากคำภาษาเขมรเมื่อครั้งในอดีตและได้ถูกยืมมาใช้ในภาษาไทยตามที่ปรากฏจนถึงทุกวันนี้ สำหรับทางตะวันตกแต่เดิมคำว่า Police ไม่ใช่เป็นคำที่ใช้เรียกคนที่ทำหน้าที่ แต่จะใช้เรียกสิ่งที่เป็นนามธรรมเกี่ยวกับการปกครอง ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและนโยบาย แต่ภายหลังความหมายก็ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปจนกลายเป็นคำที่ใช้เรียกตำรวจที่เป็นบุคคลได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐเพื่อให้ทำหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบจับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย

จากความหมายที่ได้นำมากล่าวไว้นั้นส่งผลให้ตำรวจจะต้องมีหน้าที่สำคัญในการรักษาดูแลความปลอดภัยของประชาชนและป้องกันเหตุร้ายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ทุกกรณี รวมถึงการเข้าขัดขวางและปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการลักลอบผลิตและค้ายา การค้าอาวุธ ค้ามนุษย์ การฟอกเงิน การล่อลวงละเมิดทางเพศเด็ก รวมถึงอาชญากรรมทางการเงิน และการทุจริต ด้วยความเที่ยงธรรมโดยไม่มีการแบ่งแยกในเรื่องของชนชั้นหรือเชื้อชาติใดๆ จึงทำให้ตำรวจมีบทบาทพอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทในการป้องกันอาชญากรรม สำหรับประเด็นนี้ เบคคาเรีย (Beccaria) ซูเทอร์แลนด์ และเครสซี (Sutherland and Cresse) อัลเลน (Allen) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการป้องกันอาชญากรรม สามารถสรุปได้ว่า การป้องกันอาชญากรรม หมายถึง ความพยายามยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น รวมตลอดความพยายามทุกๆ วิธีทางที่จะไม่ให้มีการกระทำความผิดซ้ำ รวมตลอดจนถึงการปฏิบัติการในหน้าที่ของตำรวจเพื่อควบคุมอาชญากรรมทั้งในแง่ของการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้น และการจับกุมดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด เช่น การจัดสายตรวจออกตรวจตราป้องกัน การปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ การระดมกวาดล้างอาชญากรรม การสืบสวนติดตามคนร้าย เป็นต้น (W.W. & McLaren, R. C., 1973: 145)

2. บทบาทในการปราบปรามอาชญากรรม ในประเทศไทยนั้นตำรวจถือเป็นหน่วยงานหลักในการปราบปรามอาชญากรรม ชาย เสวีกุล (2517: 130) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของตำรวจไทยไว้ ดังนี้

1) ตำรวจมีหน้าที่รักษากฎหมาย (Enforcing the Laws) การที่มีกฎหมายกำหนดห้ามมิให้กระทำการบางอย่างหรือบังคับบางอย่าง ก็เพื่อป้องกันสังคมไม่ให้เกิดอันตรายจากการกระทำละเว้นการกระทำนั้น จึงต้องมีกฎหมายและบทลงโทษไว้ หน้าที่ของตำรวจต้องป้องกันสังคมไม่ให้เกิดความเสียหาย หรืออันตรายด้วยการดูแลไม่ให้มีการกระทำความผิดกฎหมาย หากมีผู้กระทำความผิดขึ้นก็มีหน้าที่ต้องจับกุมมาดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

2) ตำรวจมีหน้าที่จะต้องรักษาความสงบเรียบร้อย (Preserving the Peace) ตำรวจจะต้องคอยตรวจดูแลมิให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะมาทำลายความสงบเรียบร้อยของประชาชน หากมีสิ่งใดที่จะทำให้กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนแม้สิ่งนั้นจะเป็นการผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ตำรวจจะต้องเข้าป้องกัน เข้าแก้ไข ช่วยเหลือบำบัดสิ่งนั้นให้เรียบร้อยหรือบรรเทาความร้ายแรงลง

3) ตำรวจมีหน้าที่ป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมิให้เป็นอันตราย (Protecting Life and property) การป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนนี้เป็นการป้องกันจากอันตรายทุกอย่างที่อยู่ในหน้าที่ของตำรวจ มิใช่เป็นการป้องกันจากโจรผู้ร้ายเท่านั้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจหลายประการที่เป็นการป้องกันอันตรายอันเกิดจากการกระทำของตนเองหรือเป็นการช่วยเหลือทางอ้อม เช่น การควบคุมจัดการจราจร

4) ตำรวจมีหน้าที่สืบสวน (Investigation Crimes) ทั้งก่อนหน้าที่จะมีการกระทำความผิดและภายหลังการกระทำความผิด โดยหน้าที่การสืบสวนก่อนที่จะมีการกระทำความผิด คือ การป้องกันมิให้การกระทำความผิดเกิดขึ้น ส่วนการสืบสวนภายหลังการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วเพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายโดยการติดตามเอาทรัพย์สินกลับคืนมา หรือเพื่อจะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย

5) ตำรวจมีหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชน (Serving the Public) หน้าที่ในการให้บริการประชาชนเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องช่วยเหลือ และให้ความสะดวกกับประชาชนด้วยประการต่างๆ เช่น ไกล่เกลี่ยคดีแพ่ง นำส่งเด็กหายพลัดหลง ซึ่งก็มีส่วนในการป้องกันอาชญากรรม เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจทำให้คู่กรณีตัดสินใจไม่ทำร้ายกัน การช่วยเหลือเด็กพลัดหลงเป็นการป้องกันเด็กจากกลุ่มมิจฉาชีพ เป็นต้น

6) นอกจากที่กล่าวมาแล้วตำรวจยังมีหน้าที่อื่นๆ อีกมากมายหลายอย่าง เช่น ในยามสงคราม ตำรวจต้องทำหน้าที่เป็นตำรวจสนามทำการรบและป้องกันการต่อสู้ข้าศึก ตำรวจตระเวนชายแดนมีหน้าที่ตรวจตราบริเวณชายแดนของประเทศ

แนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

สำหรับหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ของตำรวจกับการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยปัจจุบันว่าจะมีแนวโน้มเป็นไปได้นาน้อยเพียงใด โดยวิเคราะห์จากมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมาเป็นกรอบพร้อมกันนี้จะได้นำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาตามหลักการที่เป็นรูปธรรมที่ปรากฏออกมาเป็นบทบัญญัติต่างๆ นำไปสู่การปฏิบัติจริง ในการวิเคราะห์ผู้เขียนจะแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ ปัญหาที่เกิดจากเงินเดือนที่เป็นรายได้หลักของตำรวจที่อาจจะไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับรายจ่ายที่มากขึ้น กับรายจ่ายที่มากขึ้นเพราะมีค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพหลายรายการที่ต้องรับภาระเอง ทั้งนี้อาจเป็นผลพวงที่เกิดมาจากตำรวจเหล่านี้ที่มีแนวคิด

ด้านวัตถุนิยมและไม่มีการวางแผนการจัดการทางด้านเงินอย่างเหมาะสม เน้นการบริโภคเชิงวัตถุนิยมทำให้เป็นคนที่มีรสนิยมสูงนำไปสู่การใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยทำให้รายรับกับรายจ่ายขาดความสมดุลกันหรือตำรวจบางคนอาจมีความจำเป็นจริงๆ ที่เกิดจากครอบครัวและคนรอบข้าง เช่น บิดามารดาเจ็บป่วยหรือจะต้องส่งเสียให้บุตรธิดาเรียนในระดับต่างๆ จึงทำให้เกิดการขาดสภาพคล่องในการใช้จ่าย จากปัญหาดังกล่าวมานี้อาจนำไปสู่การกระทำผิดแสวงผลประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่มิชอบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทุจริตคอร์รัปชันจนนำไปสู่การสูญเสียทั้งอนาคตหน้าที่การงานของตนเองและอาจส่งผลเสียให้กับคนรอบข้างอีกด้วย ตัวอย่างกรณีของ พ.ต.อ. ธิติสรรค์ อุทธนผล หรือผู้กำกับโจ้ อดีต ผกก.สภ.เมืองนครสวรรค์ พร้อมพวกอีกหลายคนที่ต่อมาภายหลังได้กลายเป็นนักโทษในคดีร่วมกันฆ่านายจิระพงศ์ ธาระพัฒน์ หรือมาวิน ผู้ต้องหาคดียาเสพติด ด้วยการร่วมกับลูกน้องซุ่มและใช้ถุงดำคลุมศีรษะจนขาดอากาศหายใจ เหตุเกิดเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2564 และเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2565 ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางพิพากษาประหารชีวิต แต่ให้การเป็นประโยชน์จึงลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต (ผู้จัดการออนไลน์, [ออนไลน์]) เมื่อพิจารณาจากการใช้ชีวิตของอดีตตำรวจท่านนี้แล้วจะพบว่ามิประเด็นเรื่องรถเถื่อนตามประเด็นข่าวหรืออาจมีธุรกิจสีเทาอย่างอื่นอีก

จากกรณีของอดีตนายตำรวจตัวอย่างคนนี้เพียงคนเดียวทำให้เห็นอะไรบางอย่างที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้เกิดความคิดที่นำไปสู่การกระทำที่เป็นการทุจริตคอร์รัปชันโดยให้อำนาจหน้าที่ตนมีอยู่ขณะนั้นก่อให้เกิดการทำความผิดร้ายแรงแม้จะเป็นผู้มีหน้าที่กำกับดูแลกฎหมายอยู่ด้วยก็ตาม ก็เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนขอเสนอแนวทางแก้ปัญหาด้วยการน้อมนำเอาแนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ซึ่งมีเนื้อหาใจความสำคัญที่เน้นการดำเนินตามหลักทางสายกลางที่ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ชีวิตดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทพร้อมกับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นจนเกิดความยั่งยืน โดยตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญอันได้แก่ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ พอดี ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป อยู่บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นที่ทำให้เกิดความทุกข์ เช่น การอุปโภคและบริโภคพอประมาณไม่ให้เกิดตัวจนเกินไป ความมีเหตุผล เป็นการใช้ชีวิตอยู่บนหลักการอย่างมีเหตุมีผลจะต้องพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องและตัดสินใจเพื่อปฏิบัติเรื่องนั้นๆ โดยพิจารณาด้วยเหตุและผลเป็นประการสำคัญ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับสิ่งที่มากระทบกับการดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่รอบๆ ตัว ด้วยการพิจารณาด้วยปัญญาความรอบรู้ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จะต้องอาศัยความรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้จะอยู่ในเงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม สำหรับความรู้นี้จะหมายถึงรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง และคุณธรรม ก็คือความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทนและแบ่งปัน เมื่อปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แล้วก็สามารถเป็นแนวทางนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดี ส่งผลให้เศรษฐกิจการครองชีพและสังคมเกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

ประเด็นที่ 2 ด้านระบบบริหารราชการ เป็นปัญหาที่เกิดจากการไม่กำกับดูแลให้เป็นไปตามระเบียบของผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่ทุกระดับชั้น เกิดความบกพร่องจนทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันกันขึ้นในองค์กร ส่งผลให้ขาดดุลแห่งอำนาจในการบริหารราชการของส่วนต่างๆ ทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึงอันเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานนั้นๆ ได้ง่าย รวมถึงความเกรงใจและเกรงกลัวผู้บังคับบัญชาบางคนที่ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ อีกทั้งไม่ศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการที่ถูกบัญญัติไว้แล้วอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดิฐภัทร บวรชัย (2562: 56-57) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของ

เจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีศึกษาระดับสถานีตำรวจ ซึ่งได้แบ่งรูปแบบการทุจริตและประพฤติมิชอบออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ทุจริตโดยเจตนา หมายถึง เจตนาทำให้เกิด คือ ผู้กระทำความผิดที่ทำการทุจริต ยังคงกระทำความผิดด้วยความตั้งใจที่จะทำ 2) ทุจริตโดยการกดดันของผู้บังคับบัญชา หมายถึง ผู้บังคับบัญชาอาจทำให้การทุจริตเกิดขึ้น เพราะมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะกระทำ หรือไม่กระทำการทุจริต และ 3) ทุจริตโดยประชาชน คือ ประชาชนมารุมเร้า หรือมาสร้างปัจจัยให้ ตำรวจคิดว่า การทุจริตนั้นเป็นความชอบธรรม เช่น ขอให้ช่วยเหลือเรื่องคดีความแลกกับการเสนอผลประโยชน์ซึ่งประชาชนให้ผลประโยชน์แทนการถูกลงโทษทางกฎหมายสำหรับประเด็นปัญหานี้ ผู้เขียน ขอเสนอแนวทางแก้ปัญหาด้วยการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นหลักในการบริหารจัดการองค์กรที่ประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม การออกกฎหมายจะต้องคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดแก่ผู้เกี่ยวข้องไม่ มากเกินไปจนเกิดการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและไม่น้อยเกินไปจนเป็นเหตุให้เกิดช่องโหว่ของกฎหมาย ในการบังคับใช้กฎหมายต้องเสมอภาค (Equity) และเคร่งครัด 2) หลักคุณธรรม จะต้องมีการส่งเสริมให้ ตำรวจและผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่มีคุณธรรม ด้วยการปลูกจิตสำนึก ความรับผิดชอบทั้งในส่วน ของศีลธรรมทางศาสนา จริยธรรมตามแนวคิดปรัชญาที่สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรม จรรยาบรรณตามอาชีพของแต่ละคน 3) หลักความโปร่งใส เป็นความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน สามารถเปิดเผยข้อมูลที่เป็นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้น ตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้ทุก อย่างที่ดำเนินการสามารถตรวจสอบได้ 4) หลักการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วน ร่วมในการรับรู้ สร้างความเข้าใจร่วมกัน และแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กรร่วมกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วน ในการคิดและตัดสินใจเพื่อสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นร่วมกันในการดำเนินงาน 5) หลักความ รับผิดชอบ การกระจายอำนาจความรับผิดชอบจากส่วนกลางไปสู่แต่ละส่วน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจบริหารองค์กรร่วมกัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายใน พื้นที่ได้อย่างพอเพียง และสามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใสในทุกขั้นตอน และ 6) หลักความคุ้มค่า การ บริหารทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) กล่าวคือมีความประหยัด พอเพียง สมเหตุสมผลไม่ มากจนเกินไป ไม่น้อยจนเกินไป สามารถสร้างความคุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อ ส่วนรวมได้อย่างเป็นเอกฉันท์และก่อให้เกิดประสิทธิผล (Effectiveness) และสามารถตอบสนองความ ต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย มีความชัดเจนโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการติดตามประเมินผลที่เป็น รูปธรรมและมีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ถ้ามีการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัดและตรงไปตรงมา ผู้เขียนเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่า สามารถช่วยในการแก้ปัญหาได้ถึงแม้ว่าปัญหาอาจจะไม่หมดไปอย่างสิ้นเชิงนั้น ก็อาจเป็นเพราะถูกสะสมมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน แต่ถึงกระนั้นก็อาจเป็นแนวโน้มที่ดีในการทำให้ ปัญหาได้ถูกลดระดับจากมากที่สุดลดลงจนเหลือให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ตัวของข้าราชการตำรวจในทุกระดับชั้นนั้นเองว่ามีความจริงใจในการร่วมกันแก้ปัญหาหากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 3 ด้านสังคม วัฒนธรรมและศีลธรรม การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดคุณธรรมมีค่านิยมที่ เน้นวัตถุนิยมมากกว่าความดีงามและศีลธรรม ให้ความสำคัญกับเงินว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าของสังคมใช้จ่าย พุ่มเฟือยทางด้านอุปโภคบริโภค เมื่อเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องใช้ในการใช้จ่ายไม่เพียงพอ จึงเป็นเหตุ ให้ต้องดิ้นรนแสวงหาด้วยการทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับความ ไว้วางใจจากสมาชิกในสังคมให้ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชนคอยตรวจตราเฝ้าระวังอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากผู้ที่ต้องการจะก่ออาชญากรรมต่างๆ ตลอดจน

รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง รวมถึงการตัดสินความผิดหรือถูกของสมาชิกทั้งหมดถือเป็นเบื้องต้นของความยุติธรรมที่จะเกิดขึ้นในสังคม จึงเป็นอาชีพที่จะต้องอาศัยผู้ที่มีความเที่ยงธรรมมาทำหน้าที่มีเช่นนั้นแล้วก็ง่ายต่อการทุจริตคอร์รัปชัน สำหรับในประเด็นนี้ ผู้เขียนขอเสนอแนวทางแก้ปัญหาด้วยการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2565 ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจขึ้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 วรรคสามบัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าวและพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อใช้เป็นหลักสำคัญในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ ก็คือ ข้อ 2 ข้าราชการตำรวจพึงปฏิบัติตนเพื่อรักษาจริยธรรม โดยเฉพาะ ข้อ (2) ชื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วยความโปร่งใส ไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มิใช่เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ความพร้อมรับการตรวจสอบและรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี คำนึงถึงสังคม สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชนเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ข้อ (3) กล้าตัดสินใจและยืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม กล้าคัดค้านและดำเนินการแก้ไขในสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามอำนาจหน้าที่ ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอคติ ไม่ยอมกระทำการในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมเพียงเพื่อรักษาประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ไม่คบหาหรือให้การสนับสนุนแก่ผู้ประพฤติผิดกฎหมาย ผู้มีอิทธิพล หรือผู้มีความประพฤติหรือมีชื่อในทางเสื่อมเสีย อันอาจกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน และต้องวางตัวเป็นกลางในฐานะผู้รักษากฎหมายในกระบวนการยุติธรรม ข้อ (4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีจิตสาธารณะ ร่วมมือ ร่วมใจและเสียสละในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม ข้อ (5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และคุณภาพของงาน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็วเที่ยงธรรม ทันต่อสถานการณ์ คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นที่ตั้งรักษาผลประโยชน์ของรัฐมีมาตรฐานการทำงานที่เป็นสากล พัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง เชื่อมมั่นในระบบการทำงานเป็นทีม ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความเต็มใจเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ข้อ (6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ โดยยึดถือความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติโดยการไม่ใช้ความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจส่วนตัวต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอันเนื่องมาจากชาติกำเนิด เพศ ศาสนาหรือความเชื่อ เชื้อชาติ สัญชาติ อายุ การศึกษา ความเห็นทางการเมืองหรือความเห็นอื่น เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และยอมรับความแตกต่างของบุคคลหรือสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม และพึงวางตัวเป็นกลางทางการเมือง และ ข้อ (7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างด้วยการเป็นข้าราชการที่ดี รักษาภาพลักษณ์ของทางราชการและความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ พึงปฏิบัติตนให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชน ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อ้างหรือใช้อำนาจโดยปราศจากเหตุผล ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบรมราโชวาท หลักคำสอนทางศาสนามาปรับใช้และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีด้วยการเคารพกฎหมายและมีวินัย (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 138, ตอนพิเศษ 204 ง, 1 กันยายน 2564, หน้า 51-52)

เมื่อพิจารณาจากประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2565 นี้แล้ว ทำให้ทราบถึงเจตนารมณ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีความแน่วแน่ในการกำกับดูแลควบคุมและส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจมีกรอบจริยธรรมที่ปรากฏเป็นเชิงเอกสารอันเป็นหลักการที่สำคัญเชิงรูปธรรมที่สามารถ

จับต้องได้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้ปฏิบัติเองว่ามีความจริงจังในการนำไปปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นสุดท้าย ด้านกฎหมายและวิธีการ ปัญหาอาจจะเกิดจากการลงโทษทางวินัยที่มีความยุ่งยากในการหาพยานหลักฐาน เพราะมีระเบียบขั้นตอนมากในการสอบสวน การพิสูจน์พยานหลักฐานการทุจริตคอร์รัปชันและประพฤติดีมิชอบ จะต้องมีความชัดเจนจึงยากแก่การพิสูจน์ สำหรับข้าราชการตำรวจแล้ว นอกเหนือจากที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมคนหนึ่งแล้ว อีกบทบาทตามวิชาชีพก็ต้องปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจ รวมถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศต่างๆ ที่มีอยู่หลากหลาย ทั้งนี้ก็อยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจที่เรียกโดยย่อว่า “ก.พ.ค.ตร.” ซึ่งจะมีผู้เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานมาทำหน้าที่เป็นกรรมการ อาทิเช่น ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานรองประธานศาลฎีกาที่ได้รับมอบหมายจากประธานศาลฎีกาหนึ่งคนกรรมการข้าราชการตำรวจผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคนซึ่งได้รับเลือกโดย ก.ตร. และให้เลขาธิการ ก.พ. เป็นกรรมการและเลขานุการ การเข้ามาของหน่วยงานที่หลากหลายเช่นนี้ วัตถุประสงค์เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่แทนประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ คอยตรวจสอบผู้ทำหน้าที่ข้าราชการตำรวจได้ปฏิบัติงานตรงไปตรงมาให้สมกับเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ดูแลประชาชนให้ดำเนินชีวิตอยู่อย่างสันติสุข ดับทุกข์บำรุงสุขให้กับสมาชิกของสังคมอย่างเที่ยงธรรม ดังนั้น สำหรับปัญหาประเด็นนี้ ผู้เขียนได้นำเอาแนวทางการปฏิบัติต่างๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมาเสนอก็อาจจะเพียงพอที่จะช่วยในการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง

บทสรุป

ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันมักจะเกิดขึ้นมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นที่ถูกเชื่อมโยงกับการใช้อำนาจที่ได้มาจากตำแหน่งเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่จะได้มาโดยมิชอบจากคนทั่วไปที่เข้ามาเกี่ยวข้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แม้ทั่วโลกต่างก็ยอมรับว่าเป็นปัญหาที่มีความร้ายแรงยากจะแก้ไขหรือกำจัดให้หมดไปได้ สำหรับประเทศไทยเองก็ได้เผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันมาตั้งแต่ในอดีตเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลาที่ยาวนานจนได้สะสมเรื้อรังเป็นมะเร็งร้ายกัดกินสังคมส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างในระบบราชการต่างๆ สำหรับตำรวจนั้นนับเป็นเจ้าหน้าที่รัฐทำหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายในการตรวจสอบจนถึงการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษ โดยจะทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอำนาจในการจับกุม ตรวจค้น สืบสวน และสอบสวนผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่บางครั้งในการปฏิบัติหน้าที่ก็ยังมีเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่มาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยการเลือกปฏิบัติในชั้นการจับกุมเป็นการเรียกรับสินบนจากผู้กระทำความผิดในระดับปัจเจกบุคคล การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อปิดเบี่ยงพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงในคดี การยกยอกเงินประกันตัวผู้ต้องหา การซื้อขายตำแหน่ง หรือการหักเงินรางวัลของข้าราชการตำรวจจากผู้บังคับบัญชา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบนับเป็นการทุจริตคอร์รัปชันในหน้าที่ สำหรับแนวทางป้องกันจะแบ่งออกเป็นด้านเศรษฐกิจและการครองชีพส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความพอประมาณพอใช้ชีวิตอยู่บนหลักการอย่างมีเหตุมีผลรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทนและแบ่งปัน ด้านระบบบริหารราชการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลดำเนินตามหลักนิติธรรมมีคุณธรรมและความโปร่งใสพร้อมทั้งความรับผิดชอบและจะต้องมีความคุ้มค่าด้วย ด้านสังคมวัฒนธรรมและศีลธรรมดำเนินตามกรอบของประมวล

จริยธรรมข้าราชการตำรวจที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดไว้แล้ว และด้านกฎหมายและวิธีการเป็นการกำกับดูแลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายที่ช่วยในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะอยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจที่เรียกโดยย่อว่า “ก.พ.ค.ตร.” ทั้งนี้เพื่อให้ตำรวจผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลทุกข์บำรุงสุขให้แก่สังคมได้เป็นผู้มีความสมบูรณ์พร้อมให้เหมาะสมกับเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่คอยดูแลประชาชนให้ดำเนินชีวิตอยู่อย่างสันติสุขด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ และคณะ. (2557). การทุจริตในวงราชการไทย: การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาจากผู้นำและบุคคลสำคัญของประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*. 18,35 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557).
- เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์, พ.ต.ท.ดร. และคณะ. (2553). *การศึกษามาตรการป้องกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการใช้อำนาจเกินขอบเขต กรณีเจ้าพนักงานตำรวจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- กำชัย จงจักรพันธ์. (2550). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ชาย เสวิกุล. (2517). *อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณภัทร เตโช และคณะ. (2560). *แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในส่วนราชการไทย. หลักสูตรนักบริหารเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับกลางรุ่นที่ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- ธีรภัทร เสรีรังสรรค์. (2549). *นักการเมืองไทย: จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชันสภาพปัญหาสาเหตุผลกระทบ แนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 34) พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 34 ก ราชกิจจานุเบกษา 20 มีนาคม 2562.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. “ตำรวจ”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://dictionary.orst.go.th/> [1 เมษายน 2566].
- ผู้จัดการออนไลน์. *เผยที่แรก! ทรัพย์สินผู้กำกับโจ้กว่า 1,500 ล้าน บัญชีธนาคารเดินกันให้สะพัดทั้งที่รับราชการแค่ 17 ปี*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/online/section/detail/9650000067475> [9 พฤษภาคม 2566].
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2543). *ดัชนีคอร์รัปชันของไทย: การสร้างและการตรวจสอบความเชื่อถือได้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- ดิฐภัทร บวรชัย. (2562). *รูปแบบการป้องกันการทุจริตและประเพณีมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีศึกษาระดับสถานีตำรวจ*. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*. ปีที่ 16 ฉบับที่ 30 มกราคม – มิถุนายน 2562: 56-57.
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ. (2554). *ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวงการธุรกิจเอกชนไทยกับแนวทางแก้ไขและป้องกัน*. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ป.ป.ช.

- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์และคณะ. (2551). การศึกษาลักษณะรูปแบบและความเสี่ยงต่อการทุจริตในองค์กรสาธารณะนอกระบบราชการ. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- วิชัย รูปชาติ. (2552). *การประเมินองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี 2552*. นนทบุรี: สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 138, ตอนพิเศษ 204 ง, 1 กันยายน 2564, หน้า 51-52.
- ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 116/ตอนที่ 114 ก/หน้า 1/17 พุทธศักราช 2542.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2554). คอร์รัปชันเชิงระบบ: นวัตกรรมที่ต้องควบคุม. *รัฐศาสตร์สาร*. ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2554).
- เสาวนีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ. (2553). *โครงการประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- อติพงษ์ อมรวงศ์ปิติ. 5 เกร็ดว่าด้วยคำศัพท์เกี่ยวกับตำรวจ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://themomentum.co/wordodyssey-police/> [1 เมษายน 2566].
- Carl Joachim Friedrich. (2007). *Constitutional Government and Politics, Nature and Development*. New York: McGraw-Hill.
- Mushtag H. Khan and Kwame Sundaram Jomo. (2000). *Rent, Rent-Seeking and Economic Development*. Singapore: Cambridge University.

พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ The Emerald Buddha appears in the Chinnakala Malipakon Scripture

¹ดำเนิน ปัญญาผ่องใส, ²พระครูวรารณวิฑูรย์

¹Damnern Punyapongsai, ²Phrakhruworawanvittoon

¹คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

²นิสิตปริญญาเอก คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

¹Faculty of Buddhism, Mahachulalongkorajavidyalaya University, Phayao Campus.

²Ph.D. Student, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkorajavidyalaya University,
Phayao Campus.

¹Corresponding author, e-mail: damnerndn@gmail.com

Received: January 12, 2024; Revised: August 18, 2024; Accepted: August 21, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาเรื่องการสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษาการสร้างพระแก้วมรกต 3. เพื่อวิเคราะห์พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ ผลการศึกษาพบว่า การสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา เริ่มต้นจากประวัติการสร้างพระพุทธรูป และพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์สำคัญหนึ่งในสามของพระรัตนตรัย อันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน การสร้างพระแก้วมรกต ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกตทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานทางโบราณคดี เช่น รัตนพิมพวงศ์ ตำนานพระแก้วมรกต พระรัตนปฏิมา หนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นต้น

คำสำคัญ: พระพุทธรูป, พระแก้วมรกต, ชินกาลมาลีปกรณ์

Abstract

This academic article has the objectives: 1. To study the creation of Buddha images and objects of worship in Buddhism. 2. To study the creation of the Emerald Buddha. 3. To analyze the Emerald Buddha appearing in the Mali Pakorn scriptures. The results of the study found that Creation of Buddha images and objects of worship in Buddhism Starting with the history of the creation of Buddha statues. And the Buddha image is one of the three important symbols of the Triple Gem. Which is something that binds the minds of Buddhists. Creation of the Emerald Buddha According to historical evidence related to the Emerald Buddha, both written and archaeological evidence such as Rattanaphimwong. The legend of the Emerald Buddha, the Emerald Buddha, the Chinkamalipakorn book, etc.

Keywords: Buddha statue, Emerald Buddha, Chinkamalipakorn.

บทนำ

คติการสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา เริ่มต้นจากประวัติการสร้างพระพุทธรูป เพราะพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์สำคัญหนึ่งในสามของพระรัตนตรัย อันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน ประวัติการสร้างพระพุทธรูปปรากฏเนื้อความในตำนานเก่าแก่ของอินเดียเรื่องพระพุทธรูปแก่นจันทน์ เล่าเรื่องแรกสร้างพระพุทธรูปว่ามีมาตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ต่อมาจึงมีการสร้างพระแก้วมรกต การสร้างพระแก้วมรกตตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกต มีมากมายทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งในส่วนที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นได้มีปรากฏอยู่ในเอกสารโบราณต่างๆ มากมาย เช่น เรื่องรัตนพิมพวงศ์ ตำนานพระแก้วมรกต เรื่องพระรัตนปฏิมา ในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ พงศาวดารเหนือ ราชพงศาวดารกรุงกัมพูชา ตำนานพระแก้วมรกตฉบับหลวงพระบาง และพงศาวดารโยนก เป็นต้น วิเคราะห์พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์ พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์ จากเอกสารที่ปรากฏในชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่งแปลโดย ร.ต.ท.แสง มนวิthur จัดพิมพ์เนื่องในการบูรณะโบราณสถาน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีความตอนหนึ่งว่า การบังเกิดขึ้นแห่งพระรัตนปฏิมานั้น เมื่อพระศาสดาปรินิพพานได้ 500 ปี มีพระเถระองค์หนึ่งชื่อว่าธรรมรักขิตอยู่ในอโศการาม พร้อมด้วยลูกศิษย์ชื่อนาคเสนเถระ พระเถระนาคเสนคิดว่า ทำอย่างไร เราจะได้ศาสนาให้รุ่งเรืองในภายหน้า ศาสนาจักรุงเรื่องได้ด้วยรูปจำลองของพระพุทธโดยแท้ และรำพึงต่อไปอีกว่า ถ้าเราจะสร้างรูปจำลองพระพุทธด้วยทองคำหรือเงิน มนุษย์ในอนาคตเป็นคนลู่อ่านจกแก่ความโลภ มีสันดานเป็นคนบาปหนา จักกระทำอันตรายรูปจำลองพระพุทธเสีย เราจะทำรูปจำลองพระพุทธด้วยแก้วมณีโดยฤทธิ์และมนต์เกิด ขณะนั้นท้าวสักกเทวราช (พระอินทร์) ทราบความปริวิตกของพระเถระนั้น จึงลงมาจากดาวดึงส์พิภพ ไปสู่สำนักพระเถระพร้อมด้วยวิสสุกรรมเทวบุตร ท้าวสักกเทวบุตร ท้าวสักกได้ไปภูเขาวិบุลกับวิสสุกรรม บอกราชากุมภกันท์ว่าข้าพเจ้ามาโดยหวังจะใคร่ได้แก้วมณีโชติ ท่านจงอนุญาตแก้วมณีโชติให้แก่ข้าพเจ้าเถิด ฝ่ายราชากุมภกันท์กล่าวว่า แก้วมณีโชตินี้เป็นเครื่องบริโภคนิสัยของพระเจ้าจักรพรรดิ เพราะฉะนั้น จึงไม่อาจจะให้ไปได้ แต่ว่ายยังมีแก้วอยู่ดวงหนึ่งคือแก้วอมรกต (แก้วทำโดยเทวดา) วัตรอบประมาณ 2 คอก 3 นิ้ว มีแก้ว 751 ดวงเป็นบริวาร มีอยู่ใกล้กำแพงแก้วมณีโชติมหาราช ขอพระองค์จงเอาแก้วนั้นไปเถิด พระนาคเสนเถระ มองเห็นกาลอนาคตได้พยากรณ์ไว้ว่า พระรัตนปฏิมาองค์นี้จะรุ่งเรืองในวงศ์ทั้งสาม คือ วงศ์กัมพูชา วงศ์อริยัมพนะ และวงศ์สยาม (แสง มนวิthur, 2501: 115-116)

หลักการและเหตุผล

เป็นการศึกษาเรื่องการสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา ประวัติการสร้างพระแก้วมรกตที่ปรากฏในที่ต่างๆ เช่น เกาะลังกา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 800, เมืองนครธม ในอาณาจักรขอมโบราณ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1000, เมืองโยชปุระ หรือเมืองโอโยธยาโบราณ ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช, เมืองกำแพงเพชร ในสมัยพระยาวิเชียรปราการ, เมืองเชียงราย ในสมัยเจ้ามหาพรหม ประมาณปี พ.ศ. 1979, นครเขลางค์ หรือเมืองลำปาง ระหว่างปี พ.ศ. 1979-พ.ศ. 2011, เมืองเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2011-พ.ศ. 2096 ในสมัยพระเจ้าติโลกราช, เมืองหลวงพระบาง ในปี พ.ศ. 2096, เมืองเวียงจันทน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2096-พ.ศ. 2322 โดยการวิเคราะห์พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์ จากที่ต่างๆ จนมาประดิษฐานอยู่ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้วในปัจจุบัน (แสง มนวิthur, 2501: 118)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเรื่องการสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการสร้างพระแก้วมรกต
3. เพื่อวิเคราะห์พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์

ขอบเขตของเรื่อง

การสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา, การสร้างพระแก้วมรกต และพระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์

คำจำกัดความหรือนิยามต่างๆ

พระพุทธรูป หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์แทนพระพุทธรูป แม้จะเกิดหลังจากที่พระพุทธรูปปรินิพพานไปนานแล้ว ไม่เห็นเคยเห็นพระพุทธรูปขณะที่ทรงมีชีวิตอยู่ พระองค์มีรูปร่างหน้าตาแท้จริงอย่างไรได้อ่านเฉพาะข้อความในหนังสือพุทธประวัติ ในพระไตรปิฎกอรุณกถา แต่ชาวพุทธทุกคนศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธรูปว่าเป็นตัวแทนของพระพุทธรูป แม้จะเป็นเพียงวัตถุ ไม่มีชีวิตจิตใจ แต่มีความศักดิ์สิทธิ์และน่าเคารพกราบไหว้เหมือนกับพระพุทธรูป เพราะชาวพุทธทุกคนเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่า พระพุทธรูป คือองค์แทนพระพุทธรูป

พระแก้วมรกต หมายถึง องค์พระพุทธรูปที่แกะสลักจากหยกอ่อนสีเขียวดังมรกตเป็นพระพุทธรูปสกุลศิลปะก่อนเชียงแสนถึงศิลปะเชียงแสน ปัจจุบันประดิษฐาน ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ชินกาลมาลีปกรณ์ หมายถึง คัมภีร์ที่เป็นคู่มือในการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์และโบราณคดีของประเทศไทยและความเป็นไปของชาวเมืองเหนือและประเทศใกล้เคียง ตลอดจนพงศาวดารโยนกและตำนานบางเรื่อง

เนื้อเรื่อง

การสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา เริ่มต้นจากประวัติการสร้างพระพุทธรูป เพราะพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์สำคัญหนึ่งในสามของพระรัตนตรัย อันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน ประวัติการสร้างพระพุทธรูปปรากฏเนื้อความในตำนานเก่าแก่ของอินเดียเรื่องพระพุทธรูปแก่นจันทน์ เล่าเรื่องแรกสร้างพระพุทธรูปว่ามีมาแต่สมัยที่พระพุทธรูปยังทรงพระชนม์อยู่ (ไซศรี ศรีอรุณ, 2546: 7) แต่จากข้อมูลหลักฐานการค้นคว้าทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ ระบุว่าเริ่มมีพุทธรูปเกิดขึ้นในประเทศอินเดียสมัยโบราณหลังจากพระพุทธรูปเสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงแล้วเกือบ 700 ปี ช่วงเวลาก่อนหน้านั้น ไม่มีคติการสร้างรูปพระพุทธรูปในรูปแบบมนุษย์แต่สร้างเป็นรูปสัญลักษณ์แทนพระพุทธรูปเท่านั้น (พุทธทาสภิกขุ, 2509: 3) จนเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 6 ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้ากนิษกะราชวงศ์คุษาณะแห่งแคว้นคันธาระ จึงเกิดคติการสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรก และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

การสร้างพระพุทธรูปในยุคแรกจัดเป็นศิลปะคันธาระ ซึ่งมีพระพักตร์และพระวรกายงดงามเหมือนมนุษย์ในอุดมคติ จีวรเป็นริ้วคล้ายเครื่องนุ่งห่มจากเทวรูปของชาวกรีก เนื่องมาจากแคว้นคันธาระถูกปกครองโดยกษัตริย์ที่สืบเชื้อสายกรีก มาตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 3 โดยการนำของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชแห่งอาณาจักรแมซิโดเนีย ทางตอนเหนือของประเทศกรีซ พระองค์ทรงพยายามรุกรานชมพูทวีปแต่การไม่สำเร็จ จึงถอยทัพกลับและสวรรคตลง เหล่าขุนนางที่ตามเสด็จมาบางส่วนมิได้ตามเสด็จกลับ

แต่ได้ตั้งรกรากถิ่นฐาน และปกครองแคว้นคันธาระบริเวณภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียสืบต่อมา (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2553: 23) คติการสร้างพระพุทธรูปศิลปะคันธาระ ได้รับแนวความคิดจากรูปเทพเจ้าของชาวกรีกที่ศึกษาความรู้เรื่องกายวิภาคของมนุษย์ และความงามแบบอุดมคติ รวมทั้งผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของชาวอินเดียพื้นเมืองที่มีการสร้างรูปเคารพอยู่ก่อน (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2544: 27) ซึ่งแตกต่างจากหลักธรรมคำสอนแบบอเทวนิยมของพุทธศาสนา วิธีคิดของชาวพุทธที่ให้ความสำคัญกับพระพุทธรูป ในลักษณะรูปสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า มิได้ต้องการสร้างรูปเหมือนของพระพุทธรองค์หรือรูปเคารพในความหมายแบบศาสนาเทวนิยมที่มีมาแต่เดิม

การสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทยพระพุทธศาสนาแผ่เข้าสู่ประเทศไทยหลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานได้ประมาณ 300 ปี โดยพระโสณะ พระอุตตระ และพระภิกษุติดตามอีกจำนวนหนึ่งได้เดินทางเข้าสู่ศูนย์กลางแห่งสุวรรณภูมิซึ่งสันนิษฐานว่าอยู่บริเวณจังหวัดนครปฐม แม้จะมีข้อสันนิษฐานไปต่างๆ แต่นักประวัติศาสตร์ทางพุทธในเมืองไทยโดยมากเชื่อว่าเป็นบริเวณจังหวัดนครปฐม ในเบื้องต้นนี้ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทย (พระมหาสมจินต์ สมมาปณฺโญ, 2546: 22)

ในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่งเขียนโดยพระรัตนปัญญาเถระแห่งลานนา มีเนื้อหาแสดงตำนานพระพุทธรูปแก่นจันทน์ตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าปเสนทิโกศลแห่งเมืองสาวัตถีในอินเดียจนถึงรัชสมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งเมืองเชียงใหม่ ดังเนื้อความตอนหนึ่งว่าต่อจากนั้น เจ้านครพระยาพระนามว่า ยุทธสถิฐิระ ทรงอัญเชิญพระพุทธรูปแก่นจันทน์องค์นั้นมาประดิษฐานบูชาในวิหารวัดดอนชัย ต่อนั้นพระมหาเถระธรรมเสนาบตี อัญเชิญพระพุทธรูปแก่นจันทน์นั้นมาประดิษฐานบูชาในวัดโสกการามนอกกำแพงเมืองด้านทิศตะวันออกนครเชียงใหม่ ท่านประพันธ์ไว้เป็นคาถา แปลความว่า พระพุทธรูปแก่นจันทน์มาสู่เมืองเชียงใหม่ เมื่อปีจอ จุลศักราช 840 เมื่อมาถึงเมืองเชียงใหม่ครั้งแรก อยู่ในวัดโสกการามอันประเสริฐ และอยู่ได้ 15 ปี เป็นรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชราชสมบัติ

เรื่องตำนานพระแก่นจันทน์นี้ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ต้นแบบการสร้างพระพุทธรูปในล้านนาและสุโขทัย คือ พระพุทธรูปแก่นจันทน์ และคติการสร้างพระพุทธรูปเป็นที่นิยมในลานนามากกว่าในสุโขทัย ซึ่งอยู่ในยุคเดียวกัน ศิลปะของสกุลช่างในประเทศไทย ศิลปะแบบทวารวดี (พ.ศ. 500) ในยุคต้นทวารวดียังไม่นิยมสร้างพระพุทธรูป แต่นิยมสร้างพุทธอาสน์(ที่ประทับของพระพุทธเจ้า) ต่อมาสมัยหลังรับคติการสร้างพระพุทธรูปมาจากอินเดีย สร้างเป็นพระประธานด้วยศิลาหรือปั้นด้วยปูน ทำพระพุทธรูปเป็นภาพเครื่องประดับ หรือทำเป็นพระพิมพ์ พระพุทธรูปที่นิยมสร้างมากคือปางประทานปฐมเทศนานั่งห้อยพระบาท พระพุทธรูปยืนกริณีวัฑฒนพระหัตถ์ข้างขวาเป็นวง พระหัตถ์ซ้ายถือชายจีวร พระพุทธรูปปางต่างๆ ที่นิยมสร้างในสมัยทวารวดี ได้แก่ ปางแสดงธรรมเทศนา ปางประทานอภัย ปางห้ามสมุทร ปางมารวิชัย ปางตรัสรู้

ศิลปะแบบศรีวิชัย (พ.ศ. 1300) พระพุทธรูปที่นิยมสร้างในสมัยศรีวิชัยมีแต่พระพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ ศิลปะที่ทำให้ใหญ่นั่นมีแต่รูปพระโพธิสัตว์ เป็นเพราะว่าในอาณาจักรศรีวิชัยนั้น พระพุทธศาสนamahayanรุ่งเรืองมากกว่าเถรวาท

ศิลปะแบบลพบุรี (พ.ศ. 1600) พระพุทธรูปที่สร้างในสมัยลพบุรีมีทั้งพระศิลา พระหล่อและพระพิมพ์ และมีคตินิยมสร้างพระทรงเครื่องเพราะอิทธิพลของพระพุทธศาสนamahayanผสมกับฮินดูที่ได้รับมาจากพวกขอม พระพุทธรูปที่นิยมสร้างมีหลายปาง เช่น ปางนาคปรก ปางมารวิชัย ปางเสด็จลงจากดาวดึงส์ ปางห้ามสมุทร ปางป่าเลไลยก์ นอกจากนี้ก็มีรูปพระโพธิสัตว์ เช่น พระอวโลกิเตศวร

ศิลปะแบบเชียงแสน (พ.ศ. 1600) พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนบางองค์ สันนิษฐานว่านำมาจากอินเดีย เช่น พระศิลาจำหลักปางปราบช้างนาฬาคีรี ที่วัดเชียงมั่น เชียงใหม่ พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในล้านนา (เชียงแสน) ในยุคต้น จำลองแบบอย่างพระพุทธรูปในอินเดีย นิยมสร้างพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิเพชร

ปางมารวิชัย มีฐานเป็นดอกบัวรองพระพุทธรูป ต่อมาสมัยหลัง นิยมสร้างแบบลังกา สร้างเป็นพระทรงเครื่องก็มี เช่น พระหริภุญชัยโพธิสัตว์ ประดิษฐานอยู่ที่วัดเบญจมบพิตรและที่น่าสังเกตคือ นิยมสร้างด้วยโลหะมากกว่าสร้างด้วยศิลา

ศิลปะแบบสุโขทัย (พ.ศ. 1800) ยุคที่กษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงเป็นใหญ่ครองเมืองสุโขทัย ตรงกับยุคที่พระพุทธศาสนาในลังการุ่งเรืองมาก พระพุทธรูปที่สร้างในสมัยสุโขทัยนิยมสร้างตามแบบลังกาทั้งสิ้น พระพุทธรูปที่สร้างแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกมีลักษณะดวงพระพักตร์กลมแบบลังกา ระยะกลางมีลักษณะดวงพระพักตร์ยาว พระหนุ (คาง) เลี่ยม ระยะหลังมีลักษณะดวงพระพักตร์เหมือนผลมะตูมคล้ายแบบอินเดียเดิม เช่น พระพุทธชินราชและพระพุทธชินสีห์

ศิลปะแบบอยุธยา (พ.ศ. 1900) พระพุทธรูปศิลปะแบบอยุธยา อาจแบ่งเป็น 4 ยุค คือ ยุคที่ 1 นับแต่รัชสมัยพระเจ้าอู่ทอง ประมาณ พ.ศ. 1893 นิยมสร้างพระพุทธรูปตามแบบขอม ยุคที่ 2 นับแต่รัชสมัยพระบรมไตรโลกนาถ นิยมสร้างตามแบบสุโขทัย ที่น่าสังเกต คือ มีการสร้างรูปพระโพธิสัตว์ตามเรื่องนิบาตชาดกทั้ง 550 ชาดก ยุคที่ 3 นับแต่รัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง ประมาณ พ.ศ. 2173 นิยมสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องตามแบบขอมผสมไทย ตามแบบพระพุทธรูปที่นครวัด นครธม ยุคที่ 4 นับแต่รัชสมัยพระเจ้าบรมโกศเป็นต้นไป สร้างพระพุทธรูปตามคตินิยมไทย

ศิลปะแบบรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2325) ไม่ทรงประสงค์ที่จะสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาใหม่ เพราะทรงพระราชศรัทธาให้เชิญพระพุทธรูปโบราณซึ่งถูกทิ้งไว้ชำรุดทรุดโทรมในที่ต่างๆ มาบูรณะในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 (พ.ศ. 2352) และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2367) เริ่มมีการสร้างพระพุทธรูป โดยเฉพาะพระประธาน เช่น พระประธานวัดราชโอรส พระประธานวัดสุทัศน์พระประธานวัดราชนันทาราม และพระประธานวัดเฉลิมพระเกียรติเป็นต้น พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 โปรดฯ ให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สืบค้นคัดเลือกพุทธอิริยาบถในพุทธประวัติ กำหนดเป็นปางต่างๆ รวม 40 ปาง ดังนี้

1. ปางทุรกิรียา	2. ปางรับมรุปายาส	3. ปางลอยถาด
4. ปางทรงรับหย้าคา	5. ปางมารวิชัย	6. ปางสมาธิ
7. ปางถวายเนตร	8. ปางจงกรมแก้ว	9. ปางประสานบาตร
10. ปางฉันสมอ	11. ปางลีลา	12. ปางประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทา
13. ปางปลงกรรมฐาน	14. ปางห้ามสมุทร	15. ปางอุ้มบาตร
16. ปางภูตตาทิจ	17. ปางพระเกศธาตุ	18. ปางเสด็จลงเรือขนาน
19. ปางห้ามญาติ	20. ปางพระปาเลไลยก์	21. ปางห้ามพระแก่นจันทน์
22. ปางนาคาวโลก	23. ปางปลงพระชนม์	24. ปางรับอุทก
25. ปางสงฆ์	26. ปางยืน	27. ปางคันธารราษฎร์
28. ปางรำพึง	29. ปางสมาธิเพชร	30. ปางสำแดงชราธรรม
31. ปางเปิดโลก	32. ปางสนเข็ม	33. ปางรับผลมะม่วง
34. ปางขับพระวักกลี	35. ปางไสยา	36. ปางฉันมรุปายาส
37. ปางห้ามมาร	38. ปางซื้อครุสวาท	39. ปางสำแดงโอฬาริกนิมิต
40. ปางประดิษฐานพระพุทธบาท		

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ทรงสร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ ตามที่กำหนดไว้นี้เพียง 33 ปาง นอกจากนี้ยังมีปางสัตตมหาสถานอีก 7 ปาง เช่น ปางนั่งขัดสมาธิใต้ต้นโพธิ์ ในสมัยรัชกาลที่ 3 นี้เช่นกัน

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ขณะทรงผนวชอยู่ ทรงสร้างพระพุทธรูปแล้วถวายพระนามว่า “พระสัมพุทธพรรณี” ปัจจุบันประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชีด้านหน้าในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ต่อจากนั้น คติการสร้างพระพุทธรูปในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นที่นิยมของพุทธศาสนิกชนไทย

ใน พ.ศ. 2500 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัฐบาลไทย จัดสร้างพุทธมณฑลขึ้น ณ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมในบริเวณเนื้อที่ 2500 ไร่ เนื่องในโอกาสฉลอง 25 พุทธศตวรรษ ได้มีการสร้างพระพุทธรูปปางลีลาสูง 2500 นิ้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามว่า “พระศรีศากยทศพลญาณประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์” และในโอกาสสำคัญอื่นๆ พุทธศาสนิกชนชาวไทย นิยมที่จะสร้างพระพุทธรูปไว้เป็นที่บูชาสักการะ การสร้างพระพุทธรูปถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการทำบุญในประเทศไทย ที่สำคัญคือ พุทธศาสนิกชนชาวไทยนิยมที่จะมอบถวายวัตถุที่มีค่ามีทองคำเป็นต้น เพื่อใช้สร้างองค์พระหรือสมทบทุนในการสร้างองค์พระที่เป็นเช่นนี้ด้วยศรัทธามั่นคงในพระพุทธเจ้า มีเรื่องหนึ่งที่น่าสังเกตที่สะท้อนความนิยมในการสร้างพระพุทธรูปในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ คือ การสร้างพระพุทธรูปรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ณ วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม จำนวน 66 ปาง รวม 80 องค์ หล่อด้วยสำริด สร้างขึ้นจากศรัทธาบริจาคของพุทธศาสนิกชน ระหว่าง พ.ศ. 2526-2527 มีการจารึกชื่อผู้บริจาคไว้ที่ฐานของพระพุทธรูปเหล่านั้น

ความสำคัญของพระพุทธรูป

พระพุทธรูปเป็นองค์แทนพระพุทธเจ้า แม้จะเกิดหลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปนานแล้วไม่เห็นเคยเห็นพระพุทธเจ้าขณะที่ทรงมีชีวิตอยู่ ไม่รู้ด้วยซ้ำว่า พระองค์มีรูปร่างหน้าตาแท้จริงอย่างไร ได้อ่านเฉพาะข้อความในหนังสือพุทธประวัติ ในพระไตรปิฎกอรุณกถา แต่ชาวพุทธทุกคนศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธรูปว่าเป็นตัวแทนของพระองค์ แม้จะเป็นเพียงวัตถุ ไม่มีชีวิตจิตใจ แต่มีความศักดิ์สิทธิ์และน่าเคารพกราบไหว้เหมือนกับพระพุทธเจ้า เพราะชาวพุทธทุกคนเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่า พระพุทธรูปคือองค์แทนพระพุทธเจ้า

หลักฐานยืนยันความเชื่อมั่นของชาวพุทธที่ว่า “พระพุทธรูปเป็นองค์แทนพระพุทธเจ้า” คือ กรณีที่รัฐบาลทาลิบันทำลายพระพุทธรูปแกะสลักบนหน้าผาที่เมืองบามิยัน (หรือฮามิยัน) ชาวพุทธทั่วโลกยื่นประท้วงรัฐบาลทาลิบัน เพราะการทำลายพระพุทธรูป เท่ากับทำลายจิตใจของพุทธบริษัท โดยเฉพาะพระพุทธรูปเก่าแก่ซึ่งแกะสลักบนหน้าผา มีอายุเป็นพันปีอย่างนั้น ไม่เฉพาะชาวพุทธเท่านั้นที่ยื่นประท้วง การกระทำของรัฐบาลทาลิบัน คนทั่วโลกแม้กระทั่งคนที่นับถืออิสลามก็ยังไม่เห็นด้วยที่จะทำลายมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

สิ่งบูชาในทางพระพุทธศาสนา เริ่มต้นพระพุทธรูปหรือพระพุทธรูปปฏิมากร คือ รูปเปรียบ หรือรูปสัญลักษณ์แทนองค์พระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นพระศาสดาแห่งพุทธศาสนา หลังจากพุทธปรินิพพานล่วงเลยนานแล้วสร้างตามลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ ที่ปรากฏในมหาปุริสลักษณะ มิใช่การทำให้เหมือนองค์พระพุทธเจ้า แต่สร้างขึ้นเพื่อน้อมรำลึกถึง พระพุทธคุณและเพื่อสักการบูชาแทนองค์พระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อน้อมใจให้ประพฤติตามคำสอนของพระองค์ ตลอดจนเป็นสิ่งจรรโลงสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป トラาปใดยังปรากฏพระพุทธรูปอยู่ หมายถึงว่าพระรัตนตรัย อันเป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนายังคงอยู่บริบูรณ์ เป็นเครื่องสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปให้เลื่อมใสอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาสืบไป

สำหรับประวัติการสร้างพระพุทธรูปบูชา ปรากฏในหนังสือจดหมายเหตุ ระหว่างการเดินทางไปอินเดียของ หลวงจีนฟาเหียน เมื่อราว พ.ศ. 950 ปรากฏในตำนานพระแก่นจันทน์ คือเมื่อพระพุทธองค์

เสด็จไปทรงเทศนาโปรดพระพุทธรูป ดาบเนศวรตั้งสัสดรรค์พรพรหมหนึ่งนั้น พระเจ้าประเสนทิโกศล แห่งแคว้นโกศล มีความรำลึกถึงพระพุทธรูป ด้วยมิได้ทรงเห็นเป็นช้านาน จึงตรัสให้นายช่างทำ พระพุทธรูปขึ้นด้วยไม้แก่นจันทน์แดง ประดิษฐานไว้เหนืออาสนะที่พระพุทธรูปเคยประทับ ครั้นพระพุทธรูปเสด็จกลับลงมาจากดาวดึงส์ถึงที่ประทับ ด้วยพระบรมพุทธานุภาพ ก็บันดาลให้พระพุทธรูปแก่นจันทน์ เลื่อนหลักจากพระพุทธรูปอาสน์ จึงตรัสสั่งให้รักษา พระพุทธรูปนั้นไว้ เพื่อสาธุชนจะได้ใช้เป็นแบบอย่าง สร้างพระพุทธรูปสืบไป

ตำนานพระแก่นจันทน์ ที่สร้างขึ้นตามพระบรมพุทธานุญาตแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธรูปยังทรงมีพระชนม์อยู่ ชัดต่อหลักฐานทางศิลปกรรมในพระพุทธรูปศาสนา ที่เก่าแก่ที่สุดใน สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช หากมีการสร้างพระพุทธรูปใหม่ มีแต่ทรงทำรูปสัญลักษณ์อื่นๆ เช่น รอยพระพุทธรูป ธรรมจักร เป็นต้น

จากหลักฐานทางศิลปโบราณวัตถุสถานและพงศาวดารเหล่าปราชญ์จึงสันนิษฐานว่า ตำนานเรื่องพระแก่นจันทน์ อาจเกิดขึ้นภายหลังจากที่มีคตินิยมในการสร้างรูปพระพุทธรูปเป็นรูปมนุษย์ หรือพระพุทธรูปนั้น และสามารถสรุปได้ว่า พระพุทธรูปเริ่มปรากฏเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกภายหลัง สมัยพระเจ้ามลิந்தหรือพระเจ้าเมเน็นเดอร์ ในคันธารราช เป็นศิลปะคันธารราช แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายจนถึงสมัย พระเจ้ากนิษกะแห่งราชวงศ์กุษาณะ ทรงปกครองอยู่โดยทรงตั้งราชธานีอยู่ที่เมืองเปศวาร์ มีเมืองมถุราเป็นศูนย์กลางทางทิศใต้ลุ่มแม่น้ำคงคา-ยมนา ทรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภกพระพุทธรูปศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง จึงนิยมสร้างพระพุทธรูปแทนองค์พระศาสดา ในรูปแบบมนุษย์เป็นพุทธเจดีย์กันทั่วไป สรุปการสร้าง พระพุทธรูปปางต่างๆ เป็นการสร้างตามพุทธประวัติของพระพุทธรูป เป็นประติมากรรมพุทธประวัติตั้งแต่พระองค์ประสูติ สร้างเป็น แบบปางพระพุทธรูป จากพระพุทธรูปปางประสูติ จนถึงนิพพาน ซึ่งเป็นรูปแบบของพระพุทธรูปปางต่างๆ

การสร้างพระแก้วมรกตตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกตมีมากมายทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งในส่วนที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นได้มีปรากฏอยู่ในเอกสารโบราณต่างๆ มากมาย เช่น เรื่องรัตนพิมพวงศ์ ตำนานพระแก้วมรกต เรื่องพระรัตนปฏิมา ในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ พงศาวดารเหนือ ราชพงศาวดารกรุงกัมพูชา ตำนานพระแก้วมรกตฉบับหลวงพระบาง และพงศาวดารโยนก เป็นต้น ข้อมูลต่างๆ จากเอกสารดังกล่าว สามารถตีความได้ว่า พระแก้วมรกต สร้างขึ้นจากคำริของพระนาคเสนเถระ แห่งเมืองปาตลีบุตร ในชมพูทวีป (ประเทศอินเดียในปัจจุบัน) เมื่อประมาณ พ.ศ. 500 จากนั้นก็ได้มีการอัญเชิญไปประดิษฐานตามเมืองสำคัญต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ (MGR ออนไลน์, [ออนไลน์])

- เกาส์ลังกา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 800
- เมืองนครธม ในอาณาจักรขอมโบราณ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1000
- เมืองอโยธยา หรือเมืองอโยธยาโบราณ ในสมัยพระเจ้าอภัยมหาราช
- เมืองกำแพงเพชร ในสมัยพระยาวิเชียรปราการ
- เมืองเชียงราย ในสมัยเจ้ามหาพรหม ประมาณปี พ.ศ. 1979
- นครเขลางค์ หรือเมืองลำปาง ระหว่างปี พ.ศ. 1979-พ.ศ. 2011
- เมืองเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2011-พ.ศ. 2096 ในสมัยพระเจ้าติโลกราช
- เมืองหลวงพระบาง ในปี พ.ศ. 2096
- เมืองเวียงจันทน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2096-พ.ศ. 2322
- กรุงธนบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2322-พ.ศ. 2327

- กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2327 จนถึงปัจจุบัน

จากหลักฐานทางด้านโบราณคดี ทำให้สามารถทราบได้ว่า ปัจจุบันโบราณสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกตยังคงปรากฏร่องรอยที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกตอยู่อย่างชัดเจนในหลายพื้นที่ ได้แก่

- โบราณสถานวัดพระแก้ว ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
- เจดีย์โบราณ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จังหวัดลำปาง
- เจดีย์หลวง ในวัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่
- เจดีย์โบราณ ในวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย

พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์ จากเอกสารที่ปรากฏในชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่งแปลโดย ร.ต.ท.แสง มนวิthur จัดพิมพ์เนื่องในการบูรณะโบราณสถาน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร (แสง มนวิthur, 2501: 113-117) เรื่อง พระรัตนปฏิมาหรือการกำเนิดพระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์ หลังจากพระเจ้าฟ้างุ้มราฐราชาธิปัตย์ ทรงสตั้ธรรมบรยายจากสำนักพระภิกษุสีหโลเรื่องอานิสงส์ปลุกต้นโพธิ์ มีพระราชประสงค์ใคร่จะปลุกต้นมหาโพธิ์ ทรงพิจารณาหาสถานที่สมควร ก็ทรงเห็นสถานอันควร คือที่วัดมหาโพธารามนี้ ครั้นแล้วพระเจ้าฟ้างุ้มราฐราชาธิปัตย์โปรดให้สร้างอารามขึ้นแห่งหนึ่ง เพื่อเป็นที่อยู่ของมหาเถรชื้ออุตตมปัญญา ในพื้นที่เป็นที่น้ำรินรมย์ริมฝั่งแม่น้ำขานทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือราชธานีเชียงใหม่ ในปีจุลศักราช 817 (พ.ศ. 1999) แล้วโปรดให้ปลุกต้นโพธิ์ในอารามนั้น ในปีเดียวกัน จึงอยู่พระภิกษุก่อนๆ ไปสีหโลแล้วนำพืชจากกิ่งโพธิ์เบื้องขวามาจากสีหโลนั้น เอามาปลูกไว้ในอารามเชิงดอยสุเทพ (วัดป่าแดงมหาวิหาร) ครั้นนั้น พระราชาโปรดให้นำพืชจากมหาโพธิ์ต้นเชิงดอยสุเทพนั้นแล้วปลูกไว้ในอารามที่สร้างขึ้นนี้ เพราะเหตุที่ต้นมหาโพธิ์ปลูกในอารามนี้ จึงปรากฏชื้อว่า วัดมหาโพธาราม ครั้นทรงปลุกต้นมหาโพธิ์เสร็จแล้ว พระองค์โปรดให้จัดพิธีทั้งปวง คือสร้างเวทให้เหมือนต้นมหาโพธิ์ที่พระพุทธรูปผจญมาร และสร้างสถูปมหาสถาน ต่อจากนั้น ในปีออกจุลศักราช 818 (พ.ศ. 2020) โปรดให้สร้างมหาวิหารในอารามนั้น

ต่อจากนั้น ในปีออก จุลศักราช 841 (พ.ศ. 2022) พระเจ้าฟ้างุ้มราฐราชาธิปัตย์ โปรดให้สีหโคตรเสนาบดี ก่อเสริมราชภูมอค์เก่า ครั้นพระเจ้าแสนเมืองมาทรงสร้างไว้ ราชภูมอค์ที่ก่อเสริมใหม่นั้น ทั้งใหญ่ ทั้งสูงกว่าอค์เก่า จริอยู่ราชภูมอค์ใหม่นั้นฐานกว้างด้านละ 15 วา สูง 45 วา มีระเบียบกระพุ่มยอดเป็นอันเดียว นำเลื่อมใสยิ่งนัก เป็นจุดเด่นแห่งราชธานีเชียงใหม่ งามเพียงดังพระธาตุจุฬามณีเจดีย์ในสวรรค์อันเป็นที่อยู่ของท้าววสพ พระบรมสารีริกธาตุที่พระมหาอัมมคัมภีร์เถรนำมาจากลังกาทวีป เพื่อนมัสการกราบไหว้นั้นเวลานั้น สีหโคตรเสนาบดีได้บูชาสืบทอดกันมา สีหโคตรเสนาบดีจึงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุนั้นไว้ในราชภูมอค์นั้น ตั้งแต่เริ่มก่อเสริมราชภูมอค์จนกระทั่งเสร็จ เกิดอัศจรรย์หลายอย่างหลายประการด้วยเดชานุภาพแห่งพระบรมสารีริกธาตุ พื้นแผ่นดินใหญ่ไหวอยู่บ่อยๆ เมื่อราชภูมอค์สร้างเสร็จแล้ว พระเจ้าฟ้างุ้มราฐราชาธิปัตย์ได้อัญเชิญพระรัตนปฏิมา ซึ่งมีฤทธิ์เดชหาประมาณมิได้ มาแต่นครเขลางค์ประดิษฐานไว้ที่ราชภูมอค์ในนครเชียงใหม่ เมื่อปีออกจุลศักราช 841

การบังเกิดขึ้นแห่งพระรัตนปฏิมานั้น บัณฑิตพึงทราบดังต่อไปนี้ เมื่อพระศาสดาปรินิพพานได้ 500 ปี ยังมีพระเถระองค์หนึ่งชื้อว่าธรรมรักขิต อาศัยเมืองปุบผวดี คือ เมืองปาดลับุตร อยู่ในอโศการาม และยังมีพระเถระองค์หนึ่งเป็นศิษย์ของท่านชื้อว่านาคเสน พระเถรนาเคนั้นเป็นที่เคารพของพระเจ้ามิลินท์ เมื่อพระธรรมรักขิตเถรล่วงลับไปแล้ว พระเถรนาเคนึกคิดว่า ทำอย่างไรดี เราจะยังศาสนาให้รุ่งเรืองในภายหน้า แล้วก็ทราบว่ ศาสนาจักรุงเรืองได้ด้วยรูปจำลองของพระพุทธรูปโดยแท้ และรำพึง ต่อไปอีกว่า ถ้าเราจะสร้างรูปจำลองพระพุทธรูปด้วยทองคำหรือเงิน มนุษย์ในอนาคตเป็นคนลุ่มอำนาจแก่ความโลภ มีสันดานเป็นคนบาปหนา จักกระทำอันตรายรูปจำลองพระพุทธรูปเสีย อย่างกระนั้นเลย เราจะทำรูปจำลอง

พระพุทธด้วยแก้วมณีโดยฤทธิ์และมนต์เกิด ขณะนั้น ท้าวสักกเทวราช (พระอินทร์) ทราบความปริวิตกของพระเถระนั้น จึงลงมาจากดาวดึงส์พิภพ ไปสู่สำนักพระเถระพร้อมด้วยวิสสุกรรมเทวบุตร เรียนถามพระเถระว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พระคุณเจ้าจักสร้างรูปจำลองพระพุทธด้วยแก้วมณีโดยฤทธิ์และมนต์มิใช่หรือ พระเถระตอบรับว่าจริงดังนั้น ครั้นนั้น ท้าวสักกเทวบุตรว่า ไปเถิด พ่อจงไปเอาแก้วมณีโชติที่ข้างภูเขาวินูลมา ฝ่ายวิสสุกรรมทูลว่า เหวะ พวกกุมภันท์จะไม่ยอมมอบให้ข้าพเจ้า ครั้นนั้น ท้าวสักกได้ไปภูเขาวินูลกับวิสสุกรรม บอกราชากุมภันท์ว่าข้าเจ้ามาโดยหวังจะใคร่ได้แก้วมณีโชติ ท่านจงอนุญาตแก้วมณีโชติให้แก่ข้าพเจ้าเถิด ฝ่ายราชากุมภันท์กล่าวว่า แก้วมณีโชตินี้เป็นเครื่องบริโภคน้ำใช้สอยของพระเจ้าจักรพรรดิ เพราะฉะนั้น จึงไม่อาจจะให้ไปได้ แต่ว่ายังมีแก้วอยู่ดวงหนึ่ง คือ แก้วอมรุต (แก้วทำโดยเทวดา) วัตรอบประมาณ 2 ศอก 3 นิ้ว มีแก้ว 751 ดวงเป็นบริวาร มีอยู่ใกล้กำแพงแก้วมณีโชติ มหาราช ขอพระองค์จงเอาแก้วนั้นไปเถิด ครั้นนั้น ท้าวสักกเถระ จึงเอาแก้วนั้นมาแล่นนำไปถวายพระเถระ ฝ่ายพระเถระคิดว่าใครจักทำพุทธปฏิมา (รูปจำลองพระพุทธ) ด้วยแก้วนี้ได้ ทันใดนั้น วิสสุกรรมแปลงตัวเป็นรูปอาจารย์ คือ ช่างทำรูป มาตกแต่งด้วยตนเองไม่ใช้ตกแต่งด้วยอิทธิฤทธิ์ และวิสสุกรรมนั้นทำพระพุทธปฏิมาได้อีกหนึ่ง สูง 1 ศอก กับ 1 นิ้ว เสร็จใช้เวลา 7 ค่ำ 7 วัน ครั้นแล้ว พระเถระ (นาคเสน) ร่วมกับพระชีนาสพทั้งหลายและท้าวสักกเถระร่วมกับเทพยดาทั้งหลาย บูชาพระรัตนปฏิมา ตลอด 7 วัน 7 ค่ำ ครั้นนั้น พระรัตนปฏิมาได้ทำปาฏิหาริย์มีประการต่างๆ พระเถระ ได้อธิษฐานอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ 7 องค์ เข้าไปในองค์พระรัตนปฏิมา องค์ 1 อยู่ที่พระเมาลี องค์ 1 อยู่ที่พระนลาฏ องค์ 1 อยู่ที่พระอุระ 2 องค์ อยู่ที่พระหัตถ์ทั้งสอง และอีก 2 องค์ที่พระขานู (เข่า) ทั้งสอง พร้อมกับคำอธิษฐาน

พระนาคเสนเถระ มองเห็นกาลอนาคต ได้พยากรณ์ไว้ว่า พระรัตนปฏิมาองค์นี้จะรุ่งเรืองในวงศ์ทั้งสาม คือ วงศ์กัมโปท วงศ์อริยัททะ และวงศ์สยาม

ฝ่ายพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ ทรงบูชาพระรัตนปฏิมานั้นสืบๆ กันมา ตราบเท่าพระพุทธศาสนาล่วงได้ 800 ปี กษัตริย์เหล่านั้นมีพระมหากษัตริย์รุ่นสุดท้าย 3 องค์ คือ พระเจ้าพันธุและพระราชนัดดาของพระองค์คือ พระเจ้ากัณโธรมกับพระเจ้าสิริธรรมกิตติ แต่ในสมัยพระเจ้าสิริธรรมกิตติเป็นสมัยมหากลิศ บ้านเมืองวุ่นวายไม่สงบ เพราะฉะนั้น พระรัตนปฏิมา จึงมีผู้นำไปประดิษฐานอยู่ในลังกาทวีป ครั้นเมื่อพุทธศาสนาล่วงแล้วได้ 1,200 ปี นั้น ในเมืองอริยัททะ ได้เกิดมีพระธรรมราชาขึ้นองค์หนึ่ง เมื่อพระธรรมราชานั้นล่วงลับไปแล้ว พระราชบุตรของพระองค์พระนามว่า อนรุท เป็นผู้มั่งคั่งหาได้ อันที่จริง พระราชาพระองค์นั้นทรงเลื่อมใสในพุทธศาสนา มีพระประสงค์ใคร่จะคัดลอกพระไตรปิฎก จึงตรัสถามนักปราชญ์ทั้งหลายว่า ไตรปิฎกในประเทศของเราคลาดเคลื่อนหรือไม่คลาดเคลื่อน เมื่อทรงทราบจากนักปราชญ์เหล่านั้นกราบทูลว่า ไตรปิฎกของเราคลาดเคลื่อน แต่ในลังกาทวีปยังไม่คลาดเคลื่อน พระองค์ทรงตั้งพระราชหฤทัยว่า จะไปรับไตรปิฎกจากลังกาทวีป แล้วเสด็จขึ้นทรงม้าอาชาไนยเหาะไปลังกาทวีป ส่วนราชบริพารได้แล่นเรือไป ครั้นเสด็จไปถึงแล้วได้ทูลพระเจ้ากรุงลังกาว่า ข้าพเจ้าจะมาขอรับไตรปิฎก พระเจ้ากรุงลังกาทูลสนองว่า ถ้ากระนั้น ข้าพเจ้าจะเขียนคัดให้ ฝ่ายพระเจ้าอนรุททูลว่า พระองค์เขียนไม่ถูกใจข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอเขียนเอง แล้วทรงเขียนคัดไตรปิฎกและนิรุตติปิฎก รวมเป็น 4 ปิฎกแล้วเชิญ 2 ปิฎกลงเรือลำหนึ่ง อีก 2 ปิฎกกับพระรัตนปฏิมาลงเรืออีกลำหนึ่ง แล้วเสด็จกลับมา เมื่อเรือ 2 ลำแล่นไปถึงกลางทะเล เรือลำหนึ่งถึงเมืองอริยัททะ เรือลำหนึ่งที่บรรทุกพระพุทธปฏิมาถูกพายุร้ายพัดไปถึงมหานครหรือนคร สองปิฎกกับพระรัตนปฏิมา จึงประดิษฐานอยู่ในมหานครช้านาน ฝ่ายพระเจ้าอนรุททรงทราบเรื่องนั้น จึงเสด็จทรงม้าอาชาไนยเหาะไปมหานครถึงวัดพระสงฆ์แห่งหนึ่ง เสด็จลงจากหลังม้า ทรงพระบังคมบาทที่แผ่นหินแผ่นหนึ่ง พระบังคมบาทของพระองค์เซาะแผ่นหินหล่นลงไปข้างล่าง ครั้นนั้น ยังมีพระภิกษุองค์หนึ่ง เห็นการกระทำนั้นแล้ว จึงพูดว่า อุบาสก ท่านเป็นใคร มีฤทธิ์นัก ครั้นนั้น

พระราชินีไม่ตรัสบอกพระนามจริงของพระองค์ แต่ตรัสบอกว่า พระคุณเจ้า ข้าพเจ้าเป็นราชบุรุษของพระเจ้าอนรุทธ พระภิกษุท่านถามว่า ท่านมาด้วยประสงค์อันใด พระราชาตรัสบอกว่า มาเพื่อขอรับเอา 2 ปีกุไป พระภิกษุท่านจึงแจ้งให้พระสังฆราชทราบ ฝ่ายพระสังฆราชก็แจ้งให้พระเจ้านันทนครทราบว่าพระเจ้าอนรุทธส่งทูตมาเพื่อขอรับเอาปีกุทั้งสองที่มหาบพิตรได้มา กษัตริย์มหาบพิตรทราบเรื่องนั้นแล้ว ตรัสว่าปีกุทั้งสองนี้ได้มาด้วยบุญของรา เราไม่ให้ใคร พระเจ้าอนรุทธทรงทราบความนั้นแล้ว จึงเอาไม้ทำเป็นรูปดาบปลอมเป็นเครื่องลวงตา แล้วเอาผงดินสอพองทาถมดาบเสด็จขึ้นม้าอาชาไนย ทรงทำประทักษิณกำแพงเมือง 3 รอบ เมื่อชาวเมืองมีพระมหากษัตริย์ เป็นต้น กำลังดูอยู่ พระเจ้าอนรุทธเอาดาบทำเป็นฟันลงที่คอคนทั้งหลายเหล่านั้นแล้วชูส่าทว่า ถ้าพวกท่านไม่ให้ปีกุแก่เรา เราจะตัดคอท่านด้วยวิธีนี้ ท่านทั้งหลายลองคลำคอของท่านดู ฝ่ายชาวเมืองคลำคอแล้ว เห็นผลดินสอพองก็กลัวตายขึ้นมา จึงกราบทูลเหตุการณ์นั้นแก่พระเจ้านันทนคร ครั้นนั้น พระเจ้านันทนครจึงให้ส่งปีกุทั้งสองถวายแก่พระเจ้าอนรุทธ ครั้นแล้วพระเจ้าอนรุทธก็รับเอาแต่ปีกุมายังเมืองของพระองค์ ทรงลืมพระรัตนปฎิมา พระรัตนปฎิมา ปรากฏในวงศ์กัมโพชด้วยประการฉะนี้ (แสง มนวิthur, 2501: 117)

บทสรุป

บทความวิชาการนี้เป็นการวิเคราะห์การสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา เริ่มต้นจากประวัติการสร้างพระพุทธรูป เพราะพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์สำคัญหนึ่งในสามของพระรัตนตรัย อันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน ประวัติการสร้างพระพุทธรูปปรากฏเนื้อความในตำนานเก่าแก่ของอินเดียเรื่องพระพุทธรูปแก่นจันทน์ เล่าเรื่องแรกสร้างพระพุทธรูปว่ามีมาแต่สมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ แต่จากข้อมูลหลักฐานการค้นคว้าทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ ระบุว่าเริ่มมีพุทธรูปเกิดขึ้นในประเทศอินเดียสมัยโบราณหลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงแล้วเกือบ 700 ปี ช่วงเวลาก่อนหน้านั้น ไม่มีคติการสร้างรูปพระพุทธเจ้าในรูปแบบมนุษย์แต่สร้างเป็นรูปสัญลักษณ์แทนพระองค์เท่านั้น ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 6 ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้ากนิษกะราชวงศ์กุษาณะแห่งแคว้นคันธาระจึงเกิดคติการสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรก และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

การสร้างพระแก้วมรกต ที่ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกตมีมากมายทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งในส่วนที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นได้มีปรากฏอยู่ในเอกสารโบราณต่างๆ มากมาย เช่น เรื่องรัตนพิมพวงศ์ ตำนานพระแก้วมรกต เรื่องพระรัตนปฎิมา ในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ พงศาวดารเหนือ ราชพงศาวดารกรุงกัมพูชา ตำนานพระแก้วมรกตฉบับหลวงพระบาง และพงศาวดารโยนก เป็นต้น ข้อมูลต่างๆ จากเอกสารดังกล่าว สามารถตีความได้ว่า พระแก้วมรกต สร้างขึ้นจากคำริของพระนาคเสนเถระ แห่งเมืองปาตลีบุตร ในชมพูทวีป (ประเทศอินเดียในปัจจุบัน) เมื่อประมาณ พ.ศ. 500

พระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์ จากเอกสารที่ปรากฏในชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่งแปลโดย ร.ต.ท.แสง มนวิthur จัดพิมพ์เนื่องในการบูรณะโบราณสถาน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีใจความตอนหนึ่งว่า การบังเกิดขึ้นแห่งพระรัตนปฎิมานั้น เมื่อพระศาสดาปรินิพพานได้ 500 ปี มีพระเถระองค์หนึ่งชื่อว่าธรรมรักขิต อยู่ในอโศการาม พร้อมด้วยลูกศิษย์ชื่อนาคเสนเถระ พระเถระนาคเสนคิดว่า ทำอย่างไรดี เราจะยังศาสนาให้รุ่งเรืองในภายหน้า ศาสนาจักรุงเรื่องได้ด้วยรูปจำลองของพระพุทธโดยแท้และรำพึงต่อไปอีกว่า ถ้าเราจะสร้างรูปจำลองพระพุทธด้วยทองคำหรือเงิน มนุษย์ในอนาคตเป็นคนลู่อ่านแก่ความโลภ มีสันดานเป็นคนบาปหนา จักกระทำอันตรายรูปจำลองพระพุทธเสีย

เราจะทำรูปจำลองพระพุทธรูปด้วยแก้วมณีโดยฤทธิ์และมนต์เกิด ขณะนั้น ท้าวสักกเทวราช (พระอินทร์) ทราบความปริวิตกของพระเถระนั้น จึงลงมาจากดาวดึงส์พิภพ ไปสู่สำนักพระเถระพร้อมด้วยวิสสุกรรม เทวบุตร ท้าวสักกะสังวิสสุกรรมเทวบุตร ท้าวสักกะได้ไปภูเขาวินูลกับวิสสุกรรม บอกราชากุมภันท์ว่า ข้าพเจ้ามาโดยหวังจะใคร่ได้แก้วมณีโชติ ท่านจงอนุญาตแก้วมณีโชติให้แก่ข้าพเจ้าเถิด ฝ่ายราชากุมภันท์ กล่าวว่า แก้วมณีโชตินี้เป็นเครื่องบริโภคนิสัยของพระเจ้าจักรพรรดิ เพราะฉะนั้น จึงไม่อาจจะให้ไปได้ แต่ว่ายังมีแก้วอยู่ดวงหนึ่ง คือ แก้วอมรกต (แก้วทำโดยเทวดา) วัดรอบประมาณ 2 ศอก 3 นิ้ว มีแก้ว 751 ดวงเป็นบริวาร มีอยู่ใกล้กำแพงแก้วมณีโชติมหาธาตุ ขอพระองค์จงเอาแก้วนั้นไปเถิด พระนาคเสนเถระ มองเห็นกาลอนาคต ได้พยากรณ์ไว้ว่า พระรัตนปฎิมาองค์นี้จะรุ่งเรืองในวงศ์ทั้งสาม คือ วงศ์กัมโพช วงศ์อริยบท และวงศ์สยาม

เมื่อศึกษาเรื่องนี้แล้วจะเห็นได้ว่าการสร้างพระพุทธรูปและสิ่งบูชาในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่เคารพบูชาของอนุชนรุ่นหลัง ได้ตระหนักถึงบรรพชนที่ได้สร้างรูปแบบให้เป็นที่สืบต่อมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน การสร้างพระแก้วมรกต เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทั้งหลายให้รวมเป็นหนึ่งเดียว ส่วนพระแก้วมรกตที่ปรากฏในคัมภีร์มาลีปกรณ์นับเป็นประวัติที่มีหลักฐานชัดเจนและน่าเลื่อมใสมากขึ้น จนทำให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาได้เห็นความสำคัญและประวัติการสร้างพระแก้วมรกตที่เป็นศูนย์กลางการรวมตัวของชาวพุทธในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไชศรี ศรีอรุณ. (2546). *พระพุทธรูปปางต่างๆ ในสยามประเทศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2509). *ภาพพุทธประวัติจากหินสลักยุคก่อนมีพระพุทธรูปในประเทศอินเดีย พ.ศ. 300-700*. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปัญญา. (2546). *พุทธปรัชญา: สาระและพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเครื่องตั้มศรีวิชัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.tumsrivichai.com. [15 ตุลาคม 2566].
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2553). *พระพุทธรูปปฏิมาสยาม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ปริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2553). *พระพุทธรูปในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- แสง มนวิฑูร เปரியู. (2501). *ชินกาลมาลีปกรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศิลปากร.
- MGR Online. *ย้อนรอยประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระแก้วมรกต*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/travel/detail/9480000063448>. [10 ตุลาคม 2566].

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 3 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมลของผู้เขียนหลักและร่วม

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์

อย่างต่อเนื่องกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งื่อนำมาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผล ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.10 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง

2.2 ผู้แต่ง

2.3 บทนำ

2.4 เนื้อหา

2.5 บทสรุป

2.6 บรรณานุกรม

3. บทวิจารณ์หนังสือ

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ

3.2 ชื่อผู้วิจารณ์

3.3 บทวิจารณ์

3.4 บรรณานุกรม

4. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับงานวิชาการข้างต้น

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่งานวิจัยในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ srisuvarna2567@gmail.com
 - สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

การเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

การรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อเอกสารบรรณานุกรม สำหรับบทความภาษาไทย หรือ References สำหรับบทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA V.6 (American Psychological Association) ตัวอย่างการเขียนมีดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)/ สถานที่พิมพ์./ ผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

Potter, M.E. (1990). *The Competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่/ (ฉบับที่ (ถ้ามี)),/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ชัยณรงค์ ศรีมันตะ. (2563). ธรรมชาติมนุษย์ในปรัชญาโทมัส ฮอบส์ *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(1), 48-72.

Foster, W.P. (2004). The decline of the local a challenge to educational leadership. *Education Administration Quarterly*, 40(2), 176-191.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ชื่อสาขาวิชา./ คณะ./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหินในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Shim, W. J. (1996). Contamination and bioaccumulation of tributyltin and triphenyl tin compounds in the Chinhae Bay system. Korea. *Master's thesis*. Department of Oceanography, Seoul National University.

บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา/วัน/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง

พรรณี บัวเล็ก. พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:<http://research.krirk.ac.th/pdf>. [25 ธันวาคม 2555]

**จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา
บูรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย พัฒนาจิตใจและสังคม**

Published by
Program in Buddhism, Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
<http://www.spmcu.ac.th>

